

BERGEN KOMMUNE
BYRÅDSAVDELING FOR BYUTVIKLING,
KLIMA OG MILJØ

KULTURMINNEGRUNNLAG

FOR

KRÅKENES

BYANTI KVAREN 2012

Forord

Det foreliggende kulturminnegrunnlaget er en del av Bergen kommunes arbeid med å kartfeste og sikre informasjon og kunnskap om det historiske kulturlandskapet i Bergen kommune. Kulturminnegrunnlagene er en integrert del av Bergen kommunes planlegging på kommuneplan- og kommunedelplannivå, og utarbeides også i forbindelse med konsekvensutredninger og offentlige reguleringsplaner, der man har særskilte kulturminneverdier.

Kulturminnegrunnlagene utarbeides hos Byantikvaren, Byrådsavdeling for byutvikling, klima og miljø, og benyttes som underlagsmateriale for videre planarbeid. Det skal også ligge som vedlegg til disse planene fram til politisk behandling, og vil utgjøre et viktig verktøy for senere saksbehandling i området. Kulturminnegrunnlaget vil skape en forutsigbarhet i forhold til kommunens arbeid, både på plan- og byggesaksnivå. Det vil også gi en forutsigbarhet for eierne av de verneverdige bygningene.

Bakgrunnen for å utarbeide kulturminnegrunnlag for Kråkenes var at Byråd for byutvikling, klima og miljø fremsatte ønske om oppstart av reguleringsplanarbeid for å sikre bevaring av bygninger og anlegg i området med hensynssone, plannummer 6031000.

Alle kulturminnegrunnlag blir utarbeidet med utgangspunkt i samme hovedtema. Forskjeller innenfor de ulike planområdene fører likevel til en viss grad av individuell behandling og vektlegging. Kulturminnegrunnlaget for Kråkenes skiller seg noe fra de øvrige ved at det først og fremst er Konow Lunds boligarkitektur det blir fokusert på. Rapporten gir innsikt i hans arkitektur og konsept.

Det aktuelle planområdet på Kråkenes ble for en stor del utbygget på 1930-, 40- og 50-tallet av én og samme arkitekt; Frederik Konow Lund, som er en av de mest markante, norske arkitekter på 1900-tallet. Han var utøver av en særegen arkitektonisk stil, påvirket av blant annet den engelske *Arts & Crafts*-bevegelsen, den amerikanske arkitekten Frank Lloyd Wright og ikke minst vestnorsk byggeskikk, slik denne er tilpasset det vestlandske landskapet.

Området har høy antikvarisk og arkitektonisk verdi idet det fremviser Konow Lunds arkitektur i sammenheng. Bygningene har et stilmessig spenn som er interessant fordi det illustrerer hans utvikling som arkitekt. Kråkenes er videre et svært godt eksempel på samspill mellom bygningers form, materialkvaliteter og landskapet de er satt inn i. For å bevare dette må både helhet og detaljer tas vare på.

Vi takker kunsthistorikerne Ole Vegard Skauge og May Kristin Orderud for viktige bidrag til Byantikvarens arbeid med Kulturminnegrunnlag for Kråkenes.

Bergen, august 2012

Johanne Gillow

konstituert byantikvar

Innhold

Oppsummering og innspill til føringer.....	2
Oppsummering	2
Innspill til bestemmelser og føringer	3
Byantikvarens råd til huseierne på Kråkenes	6
 Innledning	 8
Grunnlag og metodikk.....	9
Bakgrunn	9
Bergensskolen	10
Arkitekt Frederik Konow Lund.....	11
Konow Lunds arkitektoniske faser.....	13
 Kapittel 1. Topografi og tidlig historie - og hageanlegg	 17
Topografi	17
Tidlig historie	18
Hagene på Kråkenes.....	19
 Kapittel 2. Bebyggelsesstruktur.....	 33
Sone 1	35
Sone 2.....	38
Sone 3.....	44
Sone 4.....	46
Sone 5.....	52
Sone 6.....	55
Sone 7.....	59
 Kapittel 3. Kommunikasjonslinjer	 61
Stier og tverrforbindelser	63
 Kapittel 4. Enkeltojekt og anlegg	 64
Beskrivelse av viktige bygg	65
Øvrige viktige anlegg	97
Fredete anlegg	103
 Litteraturliste.....	 107
 Vedlegg.....	 108

Oppsummering og innspill til føringer

Oppsummering

Gjennomgangen av dette spesielle boligområdet på Kråkenes, der de fleste husene er tegnet av den framtrædende arkitekten Fredrik Konow Lund, har vist at svært mange av byggene utmerker seg ved høy arkitektonisk kvalitet. De er betydningsfulle verk som bør tas vare på som en vesentlig del av Norges arkitekturhistorie. Begrunnelsen for å verne hele området er imidlertid først og fremst den unike samlingen av arkitektens arbeider, fra hans første periode preget av referanser til fortiden, via hans senere verk med modernistiske trekk, til hus tegnet av hans medarbeidere i Konow Lunds «ånd».

Området som helhet viser en betydningsfull arkitekts utvikling, hans inspirasjonskilder, påvirkninger og tilslutt hvordan hans ideer lever videre i andres tolkning av hans estetikk og praktiske løsninger. Området er også et unikt eksempel på hvordan arkitekten bruker det gitte landskapet som premissleverandør i seg selv, og i utformingen av boligområdet som helhet. Til sammenlikning kan vi nevne området i Eikeviken sør for Bergen sentrum, der Bergensarkitekten Kristian Bjerknes i 1930 og 1940-årene tegnet en rekke hus som del av en helhetlig reguleringsplan. Dette området ble regulert til spesialområde bevaring i reguleringsplan fremmet av Eikeviken og Biskopshavn velforening, vedtatt i 2010.

Kulturminnegrunnlaget for Kråkenes viser at også mindre kjente bygg signert Konow Lund viser viktige trinn i utviklingen av nye løsninger og nye arkitektoniske idealer. Disse byggene blir da viktige å ta vare på, både som del av et bygningsmiljø, men også når det gjelder detaljer. Materialvalg og kvaliteter i byggene forteller om viktige forutsetninger for hvordan det kunne bygges. For eksempel hadde materialknappheten i etterkrigstiden en direkte innvirkning på hans formspråk.

Den nye plan- og bygningsloven (2008) gir nye muligheter i forhold til den gamle loven, der regulering til spesialområde bevaring var den viktigste vernemuligheten for verneverdige bygg og områder. Den nye loven har innført «hensynssone» som det viktigste grepet for vern av kulturhistoriske strukturer eller miljøer.

Formålet med denne reguleringsplanen er blant annet å kunne regulere områder på en måte som sikrer det helhetlige arkitektoniske særpreget, landskapet og de kulturhistoriske verdiene. Dette gjelder spesielt bygningenes skala, struktur og forhold til hage/terreng, men også detaljer i bygningene er av spesiell verdi. Disse bør søkes bevart gjennom reguleringsplanen. Hele området bør derfor bli underlagt hensynssone bevaring med egne føringer og bestemmelser. I tillegg kan det med fordel knyttes spesifiserte vernebestemmelser til strukturer. Plan- og bygningslovens § 12-7 punkt 6 åpner også for å knytte vernebestemmelser til fast, innvendig inventar. Denne registreringen har imidlertid ikke gitt anledning til å dokumentere husene innvendig, og det vil derfor være vanskelig å gi detaljerte føringer om interiørbevaring. Trolig kunne dette vært aktuelt i noen av de mest autentiske byggene. Vi ønsker likevel å oppfordre eierne til å ivareta husets opprinnelige kvaliteter også i det faste inventaret, så som skap, hyller, dører o.l. Byantikvaren vil likevel påpeke at Konow Lund i mange tilfeller planla – og til dels tegnet – interiørene, og at disse derfor har verdi som element i helhetlige kulturminner. Arts and Crafts, som var arkitektens store inspirasjon, var en bevegelse/ideologi sterkt preget av nettopp denne helhetstenkning mellom eksteriør, interiør og møblering. I den fredede Villa Konow ser man Konow Lunds forståelse for denne helhetstenkningen eksemplifisert. I den grad det er mulig bør et vern av opprinnelig interiør nedfelles i planen, og eiere oppfordres uansett til å verne alle husets opprinnelige kvaliteter.

Innspill til bestemmelser og føringer

Planområdet er blitt inndelt i syv soner basert på utbyggingsperiode, arkitektoniske kvaliteter og grader av autentisitets- og integritetsverdi. Mange føringer er generelle for hele området, men inndelingen vil også være nyttig med henblikk på mer spesifiserte føringer for forvaltning, og for angivelse av endringspotensiale i de ulike sonene. Punktene under er ment som innspill til føringer og bestemmelser i selve reguleringsplanen.

For hele området

- Formålet med planen er å ivareta områdets bebyggelsesstruktur som helhet og bygningenes arkitektoniske kvaliteter spesielt.
- Alle endringer i bygningsmasse og terreng skal skje i tett kontakt med Byantikvaren. Vi fraråder fradeling og fortetting.

- Henssynssone bevaring gjelder hele planområdet, også de delsonene med hovedvekt av bygg som ikke er tegnet av Konow Lund.
- Eksisterende bygg skal bevares. Det kan gis tillatelse for riving etter søknad dersom Byantikvaren vurderer at dette ikke er i konflikt med områdets verneverdier.
- Nye bygg kan kun tillates dersom det blir tatt tilstrekkelig hensyn til den verneverdige bebyggelsesstrukturen og områdets høye estetiske utforming i arkitekturen.
- Alle tiltak som innebærer vesentlige endringer, som utskifting av vinduer eller dører, og andre tiltak på fasaden, skal forelegges Byantikvaren til uttalelse. Byantikvarens faglige vurderinger av tiltaket skal være førende for videre saksbehandling.
- Ved større tiltak bør det, sammen med søknad om byggetillatelse, innsendes en utomhusplan for den enkelte tomt som viser hvordan tiltaket påvirker hageanlegget eller naturtomten.
- Alle terrenginngrep skal skje mest mulig skånsomt. Større trær og annen verdifull vegetasjon skal i størst mulig grad bevares. Også naturelementer som svaberg og lyngtufter er bevaringsverdige som del av det arkitektoniske uttrykket. Tørrsteinsmurer og eventuelle steingarder bør opprettholdes. Skjæringer og fyllinger bør unngås. Snarveier og stier er viktige ferdselsårer i området og bør bevares.
- Eksisterende boliger skal ikke utvides i areal og volum i særlig grad, og tiltak som medfører vesentlige terrenginngrep tillates ikke.
- Ved funn av gjenstander eller strukturer ved graving, skal kulturminnemyndighetene varsles.
- Ved større tiltak som innebærer inngrep i sjøbunnen er det sannsynlig at Sjøfartsmuseet vil gjøre undersøkelser. Alle tiltak som medfører inngrep i sjøbunn skal meldes museet.
- Planområdet preges av tomter av jevn størrelse, og hagene har et betydelig innslag av naturlandskap. Dette er viktig å bevare. Fradeling vil derfor være i konflikt med formålet med hensynssonen. Kun på tomter av størrelse utover det «normale» (i bestemmelsene bør størrelse angis) kan ytterligere utbygging og eventuell fradeling vurderes tillatt.

- Eventuelle nye bygg skal i hovedsak brukes til bolig og må tilpasses omkringliggende boligers grunnflate, volumer og materialbruk, samt områdets prinsipper for bygningsplassering i forhold til vei og terreng.
- Steinbruddet inngår som en viktig del av områdets antikvariske verdi og bør bevares. Denne tomten ligger tett opp til sone 2 som er svært sårbar for endringer. Bruken av denne tomten må avklares i planen.
- Opprinnelige vinduer, dører, takmateriale og andre bygningsdetaljer skal bevares.
- Bygningsendringer som takterrasser, takvindu og balkonger tillates ikke.

Sone 1

- Området ligger innenfor den funksjonelle strandsonen og skal ikke utbygges ytterligere. Oppføring av naust på definert nausttomt kan vurderes tillatt innenfor dagens eiendomsgrenser.
- Ved riving av naust må det foreligge antikvarisk dokumentasjon før vedtak fattes.
- Anlegget Sophies Minde med adresse Kleiven 10, er fredet etter Kulturminneloven. Enhver søknad om tiltak eller endring, både innvendig og utvendig, skal forelegges kulturminnemyndighetene.

Sone 2

- Eiendommen Kråkenesveien 43, er fredet etter Kulturminneloven. Enhver søknad om tiltak eller endring, både innvendig og utvendig, skal forelegges kulturminnemyndighetene.
- Sonen rommer sammen med sone 4 de mest verdifulle og sårbare byggene fra perioden 1916 – 1965. Selv små endringer må omsøkes. Kun mindre vesentlige tiltak kan tillates. Endringer må skje i samråd med Byantikvaren.

Sone 4

- Området ligger innenfor den funksjonelle strandsonen og skal ikke utbygges ytterligere. Oppføring av naust på definert nausttomt kan vurderes tillatt innenfor dagens eiendomsgrenser.
- Sonen rommer sammen med sone 2 de mest verdifulle og sårbare byggene fra perioden 1916 – 1965. Selv små endringer må omsøkes.

Sone 5-7

- Bestående bygninger kan utbedres, moderniseres og ombygges forutsatt at bygningens eksteriør med hensyn til målestokk, form, detaljering og materialbruk blir opprettholdt.
- Det tillates mindre tilbygg og endringer under forutsetning av at disse tilpasses omgivelsene slik at tiltaket, utomhusareal og eksisterende bygg utgjør en helhet med hensyn til størrelse, form og materialbruk.

Byantikvarens råd til huseierne på Kråkenes

Hvis du er så heldig å være eier av, eller å bo i et av husene i dette området, er det av stor betydning at du i det daglige tar vare på kvalitetene i huset. Dette er det beste vernet disse unike boligene kan få. Her er noen enkle tips:

1. Hold huset i god stand

Da unngår du unødvendige, store reparasjoner samtidig som du tar vare på opprinnelige kvaliteter i huset.

2. Unngå taklekkasjer og tette nedløp

Før jevnlig kontroll, og tett skader og lekkasjer så fort som mulig. Takterrasser er spesielt utsatt for lekkasjer. Tette nedløp vil også kunne gi store fuktpåkjenninger på deler av huset. Husk å rense renner og nedløp om høsten og legg på plass løse takstein. Husk også å sjekke pipen. Fullbeslag av pipen er ingen god løsning på bevaringsverdig bebyggelse og er dessuten søknadspliktig etter plan- og bygningsloven. Taket er husets femte fasade, og større endringer er generelt søknadspliktige. I dette området vil også små endringer kunne være søknadspliktige.

Ta kontakt med Byantikvaren eller bygningsmyndighetene i Bergen kommune dersom du er i tvil.

3. Reparer løse deler

Bygningsdeler både i mur og tre må sjekkes, repareres og eventuelt skiftes ut med tilsvarende elementer i opprinnelig materiale, dersom de er ødelagt. Husk: reparer framfor å skifte ut!

4. Vedlikehold av pussede og malte overflater

Det er viktig at både puss og maling er tilpasset underlaget. Sjekk hvilken type maling som er brukt tidligere. Ved maling av mur er det viktig at fuktighet kan slippe ut. Organiske malinger må derfor unngås. Spør kyndige malingsleverandører, eller ta kontakt med Byantikvaren.

5. Ta vare på opprinnelige vinduer og dører

Vinduene er svært viktige for opplevelsen av en bygnings arkitektoniske uttrykk. I dette området er dette spesielt viktig. Selv små avvik fra opprinnelig utførelse kan resultere i en vesentlig endring av fasaden, noe som er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven.

6. Fjern trær og annen vegetasjon som kan skade bygget

Vegetasjonen er på mange eiendommer i dette område en viktig del av det verneverdige miljøet. Det er likevel viktig å huske på at vegetasjon for tett innpå veggen kan være uheldig og føre til fuktskader. Røtter kan også gi skade på grunnmuren. Ta kontakt med Byantikvaren dersom du er usikker på hva som bør fjernes.

7. Sikre huset mot brann

Boligene i dette området er i stor grad av tre, og det er svært viktig å tenke på sikkerhet mot brann. Boligene skal ha røykvarslere og slokkeutstyr. Ytterligere brannsikring bør vurderes. Foreta jevnlig ettersyn av elektrisk anlegg. Fjern brannfarlige materialer i trapperom og boder på loft og kjeller.

Innledning

Byråd for byutvikling, næring og klima framsatte i 2008 et ønske om oppstart av reguleringsplanarbeid for området mellom Øvre Bergveien og Straumeveien på Kråkenes. Formålet med planen er å sikre bevaring av bygninger og anlegg i området som er av historisk, arkitektonisk eller annen kulturell verdi. *Området foreslås regulert til hensynssone bevaring.* I denne forbindelse fikk Byantikvaren i oppdrag av Etat for plan- og geodata å utarbeide et Kulturminnegrunnlag som kan danne utgangspunktet for reguleringsarbeidet.

Området er unikt både på lokalt og nasjonalt nivå. Kråkenes er tatt med i Riksantikvarens NBI-register, et oppslagsverk over byer og tettsteder i Norge med kulturmiljøer som har nasjonal interesse¹. Frederik Konow Lund som utøvende arkitekt er av en helt spesiell karakter, hans arbeider står fram både i norsk og internasjonal sammenheng. Utbyggingen på Kråkenes viser en unik samling av flere hovedverk av Konow Lund, og viser også utviklingen av hans arkitektoniske uttrykk og løsninger gjennom flere tiår.

Det er flere faktorer som gjør Kråkenes- utbyggingen unik. Et av de mest fremtredende trekkene er et gjennomarbeidet samspill mellom hus, hage, landskap og topografi. Frederik Konow Lund benyttet seg av ulike grep for at stedets ånd - *genius loci* - skulle uttrykkes gjennom husets forhold til terrenget. Blant annet er steinene i gråsteinsmurene hentet fra bruddet på Kråkenes, i tillegg til den steinen som måtte fjernes på den enkelte tomt. Dette gir husene en sterk tilknytning til grunnen de står på. Landskapet er i høy grad bevart i tomtene, som selv om de ofte er svært bratte, i liten grad er endret gjennom planering. Han lar arkitekturen spille på lag med omgivelsene, og formgir husene ved å la dem følge landskapet. Terrenget preger til og med interiøret i villaene. Huset og grunnen det står på skal utgjøre en organisk helhet.

For å bevare og føre disse verdiene videre er det viktig å ha et forutsigbart forvaltningsverktøy, noe en verneplan vil kunne bidra til. Vi håper at dette utvidete kulturminnegrunnlaget, sammen med arealplanen, vil skape større forståelse for verdiene i området og gjøre forvaltningen tydelig og forutsigbar. Uten vern og jevnt vedlikehold vil kvalitetene i bygninger og område forsvinne litt etter litt. Eierne er derfor nøkkelen til et godt vern av Konow Lunds arkitektur på Kråkenes.

¹ www.riksantikvaren.no

Grunnlag og metodikk

Det er tidligere utgitt bøker og artikler om Konow Lunds arkitektur. Blant annet har boken til Ulf Grønvold, *Frederik Konow Lund, arkitekten som moret seg*, vært en viktig kilde. Også Åse Moe Torvanger og Gerd Fosli har gjennom studier og artikler gitt grunnlag for en forståelse av arkitekten Konow Lund, hans arbeider og hans inspirasjon.

Den foreliggende rapporten er utarbeidet som en dokumentasjon av området. Et stort antall hus er dokumentert, og også mindre kjente bygninger er beskrevet og plassert i en arkitekturhistorisk sammenheng. Det er tatt utgangspunkt i den etablerte kulturminnegrunnlagsmodellen, der rapporten deles inn i fire hovedkapitler med tilhørende kartmateriale, samt et femte kapittel med forslag til føringer og bestemmelser. Hovedvekten vil naturlig nok ligge i kapitlet som omhandler bebyggelsesstrukturen og enkeltobjektene, men bygningene ses også i sammenheng med områdets historie, topografi og infrastruktur. De viktige hageanleggene blir omtalt i kapittel 1, *Topografi og tidlig historie*. Dette på grunn av betydningen den opprinnelige naturen og topografien spiller i disse private hagene. I kapittel 4, *Enkeltobjekt og anlegg*, er det gjort et utvalg av Konow Lunds viktigste og mest betydningsfulle bygninger fra ulike perioder. Det er mange hus å velge mellom, og utvalget kan diskuteres, men vi mener at det er et representativt utvalg av Konow Lunds arkitekturarv. Som et hjelpemiddel til videre saksbehandling har det i tillegg blitt laget en fullstendig katalog over alle eiendommer med adresser og bilder, og et femte kapittel med innspill til føringer og bestemmelser.

Det er lagt vekt på å illustrere teksten med foto. Disse er levert av Ole Vegard Skauge, om ikke annet er nevnt under fotoet.

Bakgrunn

Utbyggingen av Kråkenes må ha kommet som en gavepakke til Frederik Konow Lund. Her kunne han, ganske fritt, sette ut i livet mange av sine ideer og visjoner omkring sitt arkitektursyn, tuftet blant annet på den engelske Arts & Crafts-bevegelsen, hans beundring for det genuint vestnorske og den vestlandske karakter med hus og landskap i en harmonisk samklang. Det er dette genuine stykket arkitektonisk arbeid vi med denne rapporten forsøker å synliggjøre, samt bidra til etablering av et godt vern, slik at ettertiden også kan la seg begeistre av "arkitekten som moret seg"².

² Hentet fra Ulf Grønvolds bok om Fredrik Konow Lund.

Konow Lund hadde arvet et stort tomteområde på Kråkenes, hvor han utparsellerte tomter mot at han selv fikk tegne husene. Kråkenes har derfor en unik samling av villaer tegnet av Konow Lund. At arkitekten selv delte opp tomtene gir området et sjeldent helhetspreg, hvor landskap, hager og bygninger er nøye samstemt. Frederik Konow Lunds økonomiske uavhengighet gir ham også spillerom til å sette sitt helt spesielle preg på bygningene. Han kunne i høy grad ta de oppdrag han ønsket og likte ikke innblanding fra byggherrene, heller ikke etter at huset var ferdig:

"Der er ingen som for tiden finner på å la sine malerier forandre eller overmale... men en arkitekt må tydeligvis finne seg i - av såkalte "praktiske grunner"- at hans verk blir prostituert, uten at han kan løfte en finger..."³.

Steinene i gråsteinsmurene er hentet fra Kråkenes, og gir husene en sterk tilknytning til grunnen de står på. Landskapet er i høy grad bevart i tomtene, som selv om de ofte er svært bratte, i liten grad er endret gjennom planering. Bygningene er heller med på å framheve og markere det særegne ved landskapet. Terrenget preger til og med interiøret i villaene. For Konow Lund var det ikke et mål med bare ett gulvnivå i husene, selv om det er praktisk. Han foretrakk noen trinn mellom ulike bygningsdeler dersom terrenget ga rom for det. Huset og grunnen det står på skulle utgjøre en organisk helhet.⁴

Bergensskolen

Arkitekturretningen som betegnes som Bergensskolen, var i mellomkrigstiden særegen for Bergen, men fikk også nasjonal betydning. Arkitektene videreførte vestlandske byggetradisjoner, som bruk av skifer, gråsteinsmurer og liggende panel. Det er brukt lokale byggematerialer, og bygningene er nøye tilpasset terreng og miljø. Bergensskolen er fremfor alt en villastil. Bygningene er detaljrike både innvendig og utvendig, og materialvalg og håndverksmessig utføring er av høy kvalitet. Derfor er disse bygningene relativt eksklusive og kostbare.

Bergensskolen var ikke bare inspirert av lokale byggetradisjoner, den var også påvirket av den internasjonale Arts and Crafts- bevegelsen. Denne kunstteoretiske bevegelsen startet i Storbritannia på slutten av 1800- tallet. Bevegelsens opphav var Pugin og hans tanker om at middelalderens «ledige» arkitektur var å foretrekke fremfor renessansens stramme, klassisistiske formspråk. Arkitektene søkte ikke det stilhistorisk korrekte, men

³ Sitat Konow Lund.

⁴ Kjente elementer fra Konow Lunds typologi: utvendig pipestokk, støttemur i naturstein, lav inngangsdør i pusset mur med lav bue, toalettvinduer i skyteskårform, inntrukket inngangsparti, lav bakre fasade trukket helt inn mot berget, omrammede vinduer løftet ut av vegglivet, det sublim utkikkspunkt, vindu under pipe.

lot seg i stedet inspirere av engelsk byggetradisjon. Gode materialer og godt håndverk var viktig både når det gjaldt arkitektur og produksjon av gjenstander, og man var skeptisk til industriell masseproduksjon.

Sammen med arkitektene Egil Reimers, Per Grieg og Kristian Bjerknes var Konow Lund en sentral skikkelse innenfor gruppen som utgjorde Bergenskolen.

Arkitekt Frederik Konow Lund

Frederik Konow Lund (1889-1970) vokste opp i Bergen og ble utdannet ved Universitetet i Oslo og den tekniske høyskolen i Dresden. Fra 1919 hadde han eget arkitektkontor i Bergen. Konow Lund er mest kjent for sine villaer, men utførte også restaureringsarbeider, deriblant Nykirken og Fana kirke.

Konow Lund har tegnet villaer av høy kvalitet også andre steder enn på Kråkenes. Det kan være verdt å nevne sommerhus for W. Giertsen på Godøysund, Tysnes, fra 1919, enebolig Blaauw i Årstadveien 19A fra 1925, som han mottok Houens fonds diplom for i 1930, enebolig Bruun i Storetveitveien 133 fra 1926 og sommerhus Wallem, Erviken i Vikedal, fra 1955. Konow Lund har også tegnet større bygninger, som hvilehjemmet Marias Minde i Nylandsveien fra 1956.

Fortidens arkitektur var i de første tiårene etter 1900 et viktig forråd, og i Konow Lunds tilfelle kan vi peke på et par forklaringer. Han ble som nevnt utdannet i Tyskland (1910-13), i en periode da Deutscher Werkbund nettopp hadde holdt sine første utstillinger, sterkt preget av eldre, tysk arkitektur. Deres ideologi var drevet fram av nasjonale hensikter og etter engelske forbilder – Arts and Crafts. Som i England ønsket man også i Tyskland å skape en ny nasjonal arkitektur med røtter i fortidens arkitektur, spesielt den folkelige. Og det var særlig i villaarkitekturen man utfoldet seg. I Tyskland ble denne bevegelsen drevet fram mot et mål om maskinell produksjon, mens de engelske forbildene holdt på idealet om håndverk. Konow Lund ble introdusert for disse tankene i studietiden, og ble svært inspirert av de engelske håndverksidealene. Av enkeltmotiver er det spesielt tak- og pipeutformingene, samt den lille skala generelt, som kan tilskrives denne påvirkningen.

Fra ca. 1915 var fortiden en sterk inspirasjon i mange land, og man skuet tilbake til sent 1700- og tidlig 1800-talls arkitektur. Slik var det også i Bergen, der arkitektene Ole Landmark og Egill Reimers allerede hadde gått opp denne stien, da Konow Lund kom på scenen. Dette er bakgrunnen for Konow Lunds bruk av 1700-tallsvinduer. På samme måte kan vi forklare hans bruk av portaler, sammensetning av volumer, arker og andre motiver. Det nasjonale var altså viktige temaer i hans arkitektur på denne tiden. Dette ble koblet med kravet til håndverksmessig kvalitet i alle detaljer. Vi finner imidlertid også elementer som ikke har noen logisk god forklaring, men som tvert i mot virker bevisst ulogiske. Enkelte har tilskrevet disse arkitektens humoristiske sans. Vi finner dem i flere bygg på Kråkenes, kanskje spesielt i bygninger fra hans tidlige fase.⁵

Frederik Konow Lund hentet også inspirasjon fra flere utenlandske arkitekter, blant andre engelske Sir Edwin Lutyens og amerikanske Frank Lloyd Wright. Lutyens arbeider er ofte påvirket av middelalderens boligbygging i England. Vinduer og dører er plassert asymmetrisk og der interiøret måtte kreve det – og ikke med formål om en klassisistisk, symmetrisk oppbygd fasade. Dette ser man også i Konow Lunds villaer, men hans utgangspunkt er vestlandsk byggeskikk.

I den senere perioden, fra ca. 1950 til utpå 1960-tallet, var han mer fremtidsrettet enn tilbakeskuende. Som vi skal se i enkelte av eksemplene i kapittel 4, var han nå påvirket av modernismen. Vi antyder sågar at han i sine siste verk har latt seg inspirere av japansk arkitekturtradisjon, noe som også var en tendens i samtiden.

Elementer som går igjen i flere av fasene er utvendig pipestokk, støttemur i naturstein, lav åpning for inngangsdør i pusset mur med lav bue, toalettvinduer i skyteskårform, inntrukket inngangsparti, lav bakre fasade trukket helt inn mot berget, omrammede vinduer løftet ut av vegglivet, et dramatisk utkikkspunkt og vindu under pipen.

⁵ Den kan for det første betraktes som en slektning til den glede og laissez-faire holdning som preger lyststedarkitekturen i området, men står også godt på egne bein. Den er innbakt i en helhet som ser tilbake til fortidens helhetlige kultur, og dette er karakteristika som kjennetegner romantiske etterdønninger av den holistiske latterkulturen som i litteraturforskningen kalles karnevalismen. Men det viktigste kjennetegn på karnevalismen – det groteske – har ennå ikke manifestert seg fullt ut i hans arkitektur.

Konow Lunds arkitektoniske faser

En arkitekt utvikler som regel sitt uttrykk over tid. Konow Lunds utvikling kan avleses innen dette ene området, utbygget over flere tiår. Stiluttrykket hans kan deles inn i fire faser som alle er representert på Kråkenes. Som en innledning til beskrivelsene og analysene av bebyggelsesstrukturene og de enkelte byggene, kan en gjennomgang av de ulike fasene være nyttig for forståelsen av byggenes særegenheter og verdi.

Første fase: 1916 – 1930

Konow Lunds første bygg i området er kjennetegnet av en bekymringsløs arkitekts hemningsløse utfoldelse. Den unge arkitekten sparer ikke på virkemidlene selv om husene er små, og bygningene tenderer noen ganger mot det totale kunsthåndverk. Et eksempel er hans første hus i området, Kråkenesveien 73 (fig 50) fra 1916. 1920-tallet var preget av mye penger, og oppdragsgivere som enten har hatt behov for å vise fram sin stand og sine gamle penger, eller nyrike som har hatt behov for å kjøpe seg inn i en tradisjon, også arkitektonisk. Disse forholdene kan forklare mengden referanser til byborgerskapets og kjøpmennenes arkitektur i denne perioden. Vi finner referanser både til Finnegården, byporten og lystgårdsarkitekturen (fig. 1).

Figur 1. Kråkenesveien 42

I det hele tatt gir disse husene et bilde av eiere med lange tradisjoner og røtter i en gammel overklasse. Det er et lystig bilde som framvises, og lyststedene i Bergensområdet har nok vært naturlige forbilder her. Bygningene preges av en motivrikdom så uendelig at den noen ganger truer helheten, og husene har ulik framtoning fra ulike vinkler.

Andre fase: 1930 – 1940

Perioden innrammes av børskrakket i 1929 og okkupasjonen i 1940, og dette er forhold som virker inn på arkitekturen. De harde trettiåra var nok hardest for arbeiderklassen, men vi konstaterer en forenkling i Frederik Konow Lunds arkitektur i denne perioden, og flere av tegningene fra denne tiden har førsteutkast i mur, for så å få andreutkast som er rimeligere i form av trekonstruksjoner. Det er likevel ikke av historiske årsaker vi kan trekke et skille i 1929, men av grunner som kan observeres i arkitekturen selv. De første husene fra denne fasen, Kråkenesveien 16 (fig 4 og 56) fra 1930 og Kråkenesveien 79 (fig 57) fra 1929, viser en annen tendens og noen helt nye trekk sammenlignet med perioden før. Ut fra disse to husene kan vi slå fast at Konow Lund endrer stil.

Husene fra denne perioden preges av en ny enkelthet med mer samlede og framhevede geometriske volumer, og en enklere form for detaljer. Dette er en viktig utvikling som viser Konow Lunds første steg i retning modernismen. Utover på 1930-tallet blir også vinduene mer og mer modernistisk, der sammenhengende vindusfelt blir trukket ut til hjørnene. Dette finner vi blant annet i Kråkenesveien 55 (fig 2) fra 1931 og Kråkenesveien 77 (fig 103 -105) fra 1935. Fullt ut modernistisk blir vinduene først i 1938, da forekommer to brede funksjonalistiske vinduer i Kråkenesveien 18. Bruken av modernistiske vinduer betyr likevel ikke at de smårutete vinduene eller andre kjente trekk forsvinner ut av hans arkitektur. De blir i stedet kombinert med det nye.

Fig. 2 Kråkenesveien 55

Den letthet og pittoreske sjarm som kjennetegnet hans småskårne arkitektur på 20-tallet er byttet ut med en enkel, diskret arkitektur som i kraft av sine tydeligere volumer spilles ut mot terrenget på en effektiv måte, og dermed åpner for en ny, romantisk dimensjon i hans arkitektur; det dramatiske.

Fig.3 Kråkenesveien 18

Ofte skapes høye utkikkspunkt (i stuer) på bratte tomter som tematiserer forholdet mellom natur og kultur.

Fig. 4. Kråkenesveien 16.

Det foregår en utvikling også i måten Konow Lund henvender seg til fortiden på, og hans bruk av den. Der han tidligere henvendte seg til byens arkitektur, benytter han seg i sterkere grad utover 30-tallet av arkitekturen på vestlandsbygdene. En grunn til dette kan være at Bergensarkitekturen var basert på små volumer, men med forseggjort detaljering som skulle fortelle om eierens status og rikdom. Dette var ikke så enkelt å kombinere med hans nye interesse for rom. Modernister verden over oppfordret arkitekter til å redusere all dekorasjon til et minimum for å oppnå maksimal romvirkning. De anonyme vestlandshusene, som uthus, båthus og driftsbygninger, har en enkelhet og en funksjonalistisk tradisjon som passet bedre til Konow Lunds utvikling enn borgerhusene. Det vokser i denne perioden fram et vokabular og en motivkrets i hans arkitektur som er hentet fra vestlandsbygdene hus. Det er nå arkitekten tar i bruk upussede natursteinsmurer og kraftige støttemurer, for en dramatisk effekt. En av de mest karakteristiske og berømte detaljene i hele Kråkenesfeltet er å finne i Kråkenesveien 16, der en uinnrammet åpning i kjellerens murliv er inspirert av en møkkakjeller i Lindås. Arkitekten hadde vært og studert driftsbygninger i området (fig 4).

Vi kan oppsummere en utvikling mot modernismen på den ene siden, og mot romantikken på den andre. Samtidig kan vi si at hans arkitektoniske inspirasjonskilder går fra by til land, og fra det lette og detaljrike til det rustikke.

Tredje fase: 1940 - 1950- tallet

Etter 1940 foregår enda en utvikling i Frederik Konow Lunds arkitektur. Det er harde tider under krigen, og nøysomhet og samhold står sentralt i etterkrigstidens ideologi. Dette er synlig også i Konow Lunds arkitektur på Kråkenes.

Forenkling, materialknapphet og anonymitet preger i stor grad Konow Lunds bygg fra denne perioden. De kan lett forveksles med typiske byggmesterhus fra 1950-tallet, som er preget av enkel funksjonalitet. Et eksempel finner vi i Kråkenesveien 26 (fig 58). Det ville likevel være å snu tingene på hodet å si at Konow Lund var inspirert av dette byggeriet. Forskningen har pekt på at bl.a. Block Wathnes arkitekter i tiden etter 2.verdenskrig så til Kråkenes for å utvikle nye ferdighustyper. Det kan godt være slike hus som Kråkenesveien 26 som har pekt ut en vei framover.

Fjerde fase: 1950 - 1960-tallet

Bygningene fra denne perioden befinner seg i hovedsak i sone 7. Det er usikkert hvor mange av disse som er tegnet av Frederik Konow Lund selv, og hvilke som er tegnet av hans elever og andre ansatte ved hans kontor. Selv om dette spørsmålet ikke er avklart, har vi å gjøre med et konsentrert område av høy kvalitet, utbygget over et begrenset tidsrom og bevart med høy grad av autenticitet. Sonen er av stor interesse for arkitekturforskningen både lokalt og nasjonalt, da den utgjør en stor, sammenhengende, enhetlig og autentisk gruppe hus. Sone 7 er derfor viktig som en naturlig fortsettelse av den historien som begynte med den tidligste bebyggelsen på Kråkenes.

Figur 5. Øvre Bergveien 17

Kapittel 1. Topografi og tidlig historie - og hageanlegg

Topografi

Planområdet vender mot sør-øst og skråner stedvis ganske bratt ned mot Nordåsvannet. Terrengkotene er langsgående fra sør-vest til nord-øst. Kotehøydene varierer fra 0 (sjøen) til ca. kote 100 i Øvre Bergveien.

Kråkenes ligger i sydflanken av Løvstakkfjellet. Bergarten er vesentlig granittisk øyegneis, og den har et tynt dekke av lynghumus innen de øvre, midtre og til dels nedre delene av dalsidene. I senkninger, for eksempel i Kråkenesbotn, er det litt grusig forvittringsmateriale under torv. Tykkelsen på dekket av torv og lynghumus varierer fra ingenting til et par titalls centimeter. Morenemateriale er bare observert i skjæringer i dalgangene. Planområdet preges av et hellende terreng ned mot Nordåsvannet, og består den dag i dag av mye uberørt natur. Dette ser vi i de mange naturhagene som omgir villaene i området. Her er uberørte svaberg og knauser, den "ville" vegetasjonen består av blant annet mose, lyng og furu. At landskapet på tross av stor utbygging i så stor grad er uberørt, og heller blitt inkorporert i bebyggelsesstrukturen, gjør hele planområdet til et særegent sted.

Figur 6. Rektangelkart 1856-60

Tidlig historie

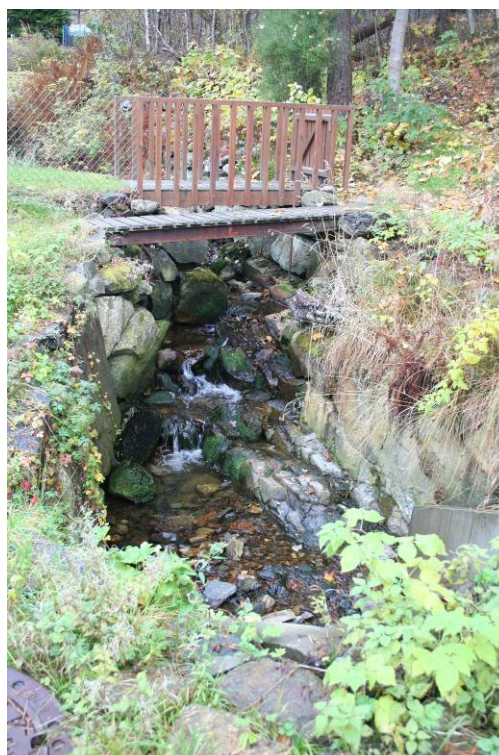
Det er ikke noen kjente arkeologiske funn i Kråkenesområdet, men forholdene rundt Nordåsvannet og de tallrike funnene lenger vest tilsier at det er et visst potensial for funn i noen deler av området, der det ikke er for bratt og jorden ikke for skrinn.

Det området som egentlig heter Kråkenes (gnr. 19) etter de gamle gårdsgrensene, har grense i nord langs elven som går fra krysset Øvre Kråkenes/ Bergveien og ned til Langestranden. I sør går grensen nord for krysset Øvre Kråkenes / Kråkenesdalen og ned til Kleiven. Første gang vi finner stedet omtalt er i 1737, som *Krogneseet*. På kart fra 1770 omtales stedet som *Kraache Nes*, men det mest brukte navnet på 1700-tallet var *Krogenæs*. Gården ble ryddet i 1740 av Ola Pedersen, som en husmannsplass under Fjøsanger. Gårdstunet var plassert i Kleiven, der Sophies Minde (Kleiven 10) ble oppført i 1810. Ved skifte etter Dankert Krohn og frue i 1809 ble Maria Krohn, brordatter av Dankert Krohn, eier av gården. Hun solgte i 1810 Kråkenes til notarius publicus i Bergen, Johan Krefting. Samme år bygget han hovedhuset Sophies Minde, oppkalt etter hans datter. Senere eier var skipskaptein Nils Bredal, som eide Kråkenes fra 1813 til ca. 1830.

I 1847 blir gården delt opp i to bruk; Øvre og Nedre Kråkenes. Jorden på gården ble på den tiden betegnet som "*Klippefuld og i tørre Aar udsat for Afsvidning*". Omkring 1880 ble de første tomtene på Øvre Kråkenes utskilt, og på slutten av 1800-tallet skjer det samme med Nedre Kråkenes. Den mest gjennomgripende endringen på Kråkenes skjer i tidsrommet 1920- 1940. Fra å være et samfunn basert på gårdsdrift, går den gamle gården over til å bli villastrøk.

Det renner en bekk gjennom området i nord som representerer grensen mellom gårdene Kråkenes (gnr. 19) og Fjøsanger (gnr. 16). Bekken er mest synlig i sone 1 hvor den renner gjennom hager og hvor det enkelte steder er bro over. (fig. 7). Det er ikke kjent hvorvidt disse broene er kommet til i ettertid eller om de ble etablert i Konow Lunds tid.

Figur 7. Mortestadbekken

Hagene på Kråkenes

Hagene og landskapet preger området Kråkenes. Tomtene er relativt store og i mange hager er natur- og landskapselementer bevart. Selv om flere tomter er svært bratte har man i liten grad sprengt ut og planert tomtene. Dette er spesielt påfallende når det gjelder en del av Frederik Konow Lunds villaer, men det er et trekk som er gjennomgående for Kråkenes som helhet. Husene forholder seg til naturelementene på en helt spesiell måte.

I mange hager ser man naturlige fjellknauser, og disse er i ulik grad integrert i konstruerte hageanlegg. Dette er et svært vesentlig trekk ved Kråkenes som helhet, som også i framtiden bør få prege området.

Under følger foto som viser hvordan den opprinnelige topografien er innarbeidet i hageanleggene. Det mest særpregete er kanskje de glattslipte, skrånende, bergflatene.

Figur 8. Kråkenesveien 41.

Figur 9. Kråkenesveien 41

Figur 10. Kråkenesveien 43

Figur 11. Kråkenesveien 27

Figur 12. Kråkenesveien 29

Figur 13. Kråkenesveien 53

Figur 14. Kråkenesveien 12

Figur 15. Kråkenesveien 16

Figur 16. Kråkenesveien 16

Figur 17. Kråkenesveien 24

Figur 18. Kråkenesveien 24

Figur 19. Kråkenesveien 26

Figur 20. Kråkenesveien 30

Figur 21. Kråkenesveien 42

Figur 22. Straumeveien 47

Figur 23. Kråkenesveien 55

Figur 24. Kråkenesveien 59

Figur 25. Kråkenesveien 61

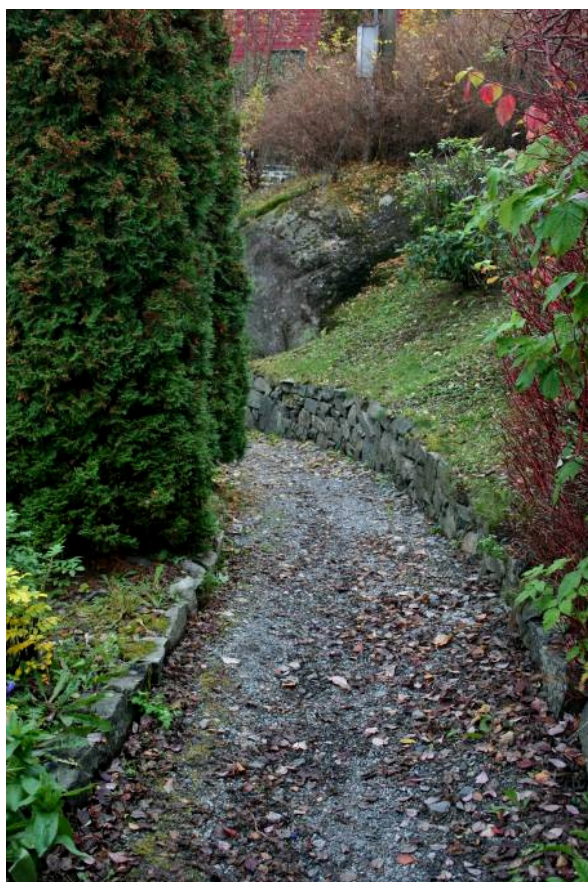
Figur 26. Kråkenesveien 73

Figur 27. Kråkenesveien 73

Figur 28. Kråkenesveien 79

Figur 29. Straumeveien 42B

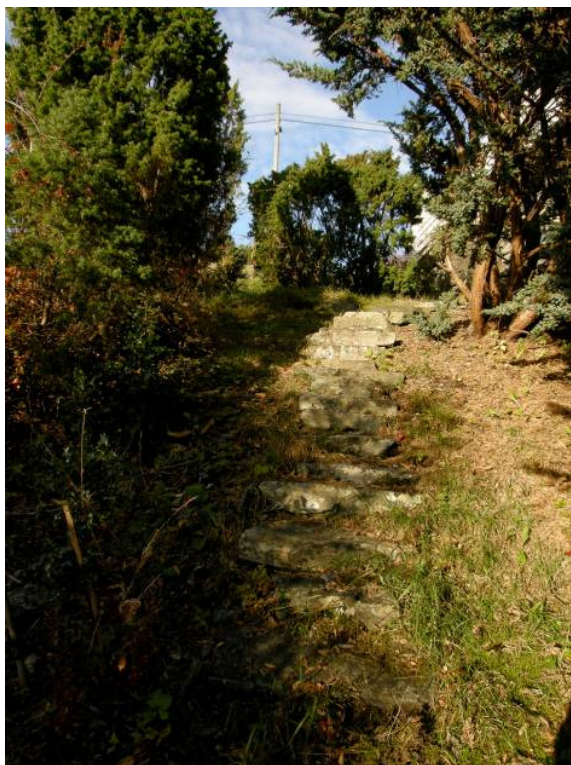
Figur 30. Bergveien11A

Figur 31. Kråkenesveien 13

Figur 32. Bergveien 30

Figur 33. Bergveien 46

Figur 34. Bergveien 52

Figur 35. Bergveien 52

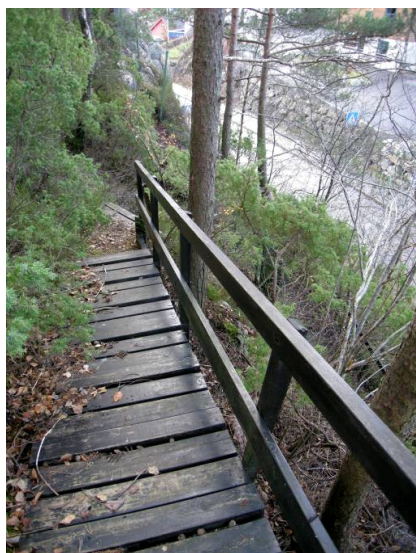
Figur 36. Bergveien 49

Figur 37. Øvre Bergveien 24

Figur 38. Øvre Bergveien 47

Figur 39. Øvre Bergveien 6C

Kapittel 2. Bebyggelsesstruktur

Vi har valgt å dele planområdet opp i flere soner - sone 1 til 7 - for å få en bedre oversikt og gi en mer systematisk fremstilling av området. De ulike sonene varierer med hensyn til arkitektoniske verdier, grader av autentisitets- og integritetsverdi. Hele området har imidlertid kulturhistorisk interesse. Frederik Konow Lund sine arkitektoniske visjoner og ideer har vært med på å prege mesteparten av bygningsmassen og -strukturen i området.

Et gjennomgående tema i alle de omtalte sonene er bevaring av naturtomtene (vist i kapittel 1). Hus, hage og natur spiller på lag og utgjør et unikt villaområde på Kråkenes, hvor de fleste bygninger har underordnet seg tomtens naturlige beskaffenhet.

Byggenes plassering i terrenget og forholdet til utsikt og infrastruktur er viktige elementer i området. Tomtenes størrelse og grad av utnyttelse er også viktige aspekter ved bebyggelsesstrukturen som man ønsker å bevare.

Selv om det i dette kapittelet skal fokuseres på bebyggelsesstrukturen, altså husenes plassering, volum, alder, forhold til infrastruktur osv, er det også naturlig å relatere dette til det arkitektoniske uttrykket. En mer inngående beskrivelse av de viktigste enkeltbyggenes arkitektoniske kvaliteter vil imidlertid bli gitt i kapittel 4.

Sone 1

ligger på nedsiden av Straumeveien, helt ned til Nordåsvannet. Bygningene i denne sonen har adresse Kleiven eller Straumeveien. Langs Nordåsvannet er det flere mindre bygg, og miljøet er en blanding av eldre naust som ble bygget i forbindelse med utbyggingen av Kråkenes, badehus og sjøhus fra før villautbyggingen, samt naust av nyere dato.

Sophies Minde ligger i Kleiven 10. Dette er et gammelt lyststed fra 1810. Den fredede bygningen har også vært Frederik Konow Lunds bolig.

Kleiven 16 er en villa tegnet av Frederik Konow Lund.

Figur 40. Naust ved Straumevegen 44. Foto fra 1960-tallet

Foto: Billedsamlingen UBB

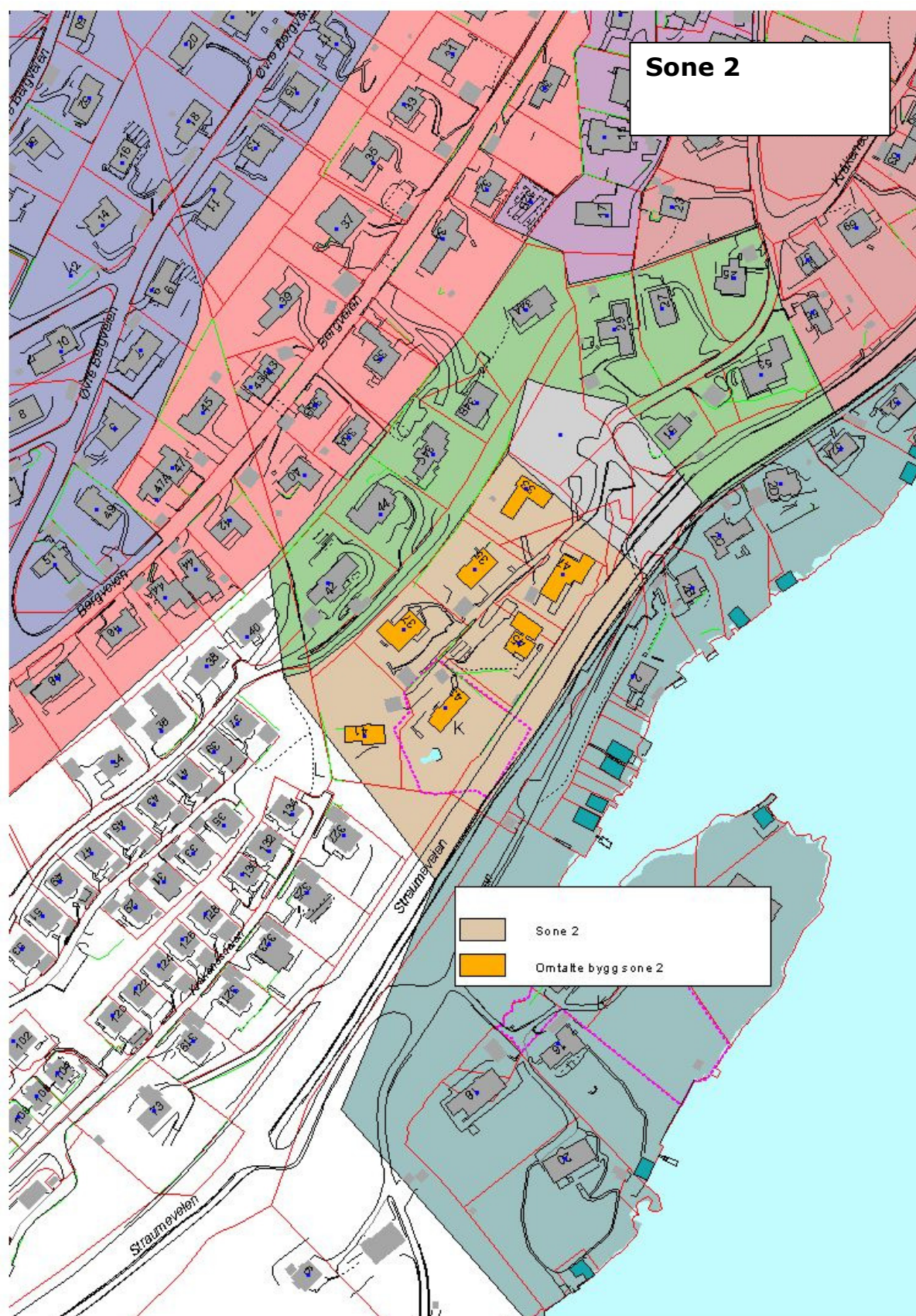
Figur 41. Ved Kleiven 16. Foto fra 1960-tallet

Foto: Billedsamlingen UBB

Figur 42. Ved Kleiven 10. Sophies Minde. Foto fra 1960-tallet

Foto: Billedsamlingen UBB

Sone 2

Bebyggelsen i sone 2 spenner over et tidsrom fra 1935 til 1968. I denne perioden skjedde en utvikling i villaarkitekturen, på Kråkenes så vel som lokalt og nasjonalt, som tydelig kan ses her.

Villa Konow i Kråkenesveien 43 (fig. 46), fra 1935, er blant de første husene som er bygget i denne sonen. Huset ble tegnet for Lucie og Francis Konow, og bygningen ble fredet i 1993.

I 1955 er to hus på oppsiden av veien kommet til, tegnet av av Konow Lund og hans elev Egil Knoph og utformet for å spille opp mot hverandre.

Kårboligen i Kråkenesveien 41 (figur 44) er tegnet av Konow Lund i 1958 og relatert til det fredede nabohuset, Villa Konow. Feltet ble komplettert med to hus fra Konow Lunds sene produksjon, Kråkenesveien 33 (figur 43) og 47, som ble tegnet i henholdsvis 1963 og 1968.

Sone 2 utgjør et komprimert utdrag av utviklingen i Konow Lunds arkitektur så vel som i Kråkenesfeltet. Her er ingen bygninger fra arkitektens tidligste fase, men de senere fasene er representert på typisk vis, helt fram til 1960- tallet.

Figur 43. Kråkenesveien 33

Et annet vesentlig element ved sone 2 er nærheten til steinbruddet, hvor materiale til bygningene ble hentet. Dette gir dybde til den lokale forankringen av denne arkitekturen så vel som vekt til tankegodset fra Arts and Crafts bevegelsen.

Figur 44. Kråkenesveien 41

Bygningene i sone 2 understreker hvordan innflytelse fra anglo-amerikansk Arts and Crafts og det nasjonale i denne perioden fikk lokale arkitekter til å vende seg mot lokale tradisjoner, håndverksmetoder og materialer. Vi ser dette særlig i bruken av stein og panel, men også motivene er hentet fra lokale inspirasjonskilder.

De seneste bygningene i sone 2 reflekterer en lignende utvikling i Kråkenesfeltet som helhet, så vel som i den nasjonale villaarkitekturen. I den nære etterkrigstiden var det viktig å framstå som nøysom, og i arkitekturen ser vi en tendens til enklere utforming, også for villaenes del. På Kråkenes viser dette seg over hele feltet, og det vi legger merke til også i sone 2 er et mye enklere formspråk med mer beskjeden detaljering enn tilfellet var før krigen. I både nr.35 og nr. 37 (fig. 89) fra 1955 er detaljeringen holdt på et minimum. Også i kårboligen i nr. 41 preger det nøkterne helheten. Arkitekturen er delvis basert på de samme prinsipper og tanker som før: romantikken, det nasjonale og Arts and Crafts. Men et moderne element har kommet til; modernismen er ikke lenger til å holde unna i en tid som krever effektivitet og rasjonalitet også i arkitekturen. Her finner vi dette spesielt i form av modernistiske vinduer, som i Kråkenesveien 35, 37 og 41. Dessverre er mye av denne utviklingen ikke så synlig lenger, på grunn av vindusutskiftninger.

Figur 45. Kråkenesveien 51

Kråkenesveien 33 og 47 representerer den seneste fasen i Konow Lunds arkitektur. Uttrykket er tydelig moderne, selv om vi også gjenfinner store deler av motivkretsen fra tidligere faser av hans produksjon. Det første som er verdt å merke seg, er at utformingen i større grad enn før baserer seg på rektangulære former. De slanke kjedene av volumer er blitt til enkle sammensetninger av et fåtall rektangler. Vinduene er også blitt større, og den varierte, klare og glade fargebruken er innskrenket til et fåtall, oftest mørke farger eller jordfarger, kanskje et tegn på den japanske innflytelsen den gang. Sporene etter håndverkeren er færre, og er gitt biroller der de før utgjorde en viktig del av uttrykket. Der håndverket tidligere var eksplisitt, er det her blitt til en anonym luksus. Arts and Crafts bevegelsens spor er nå underordnet.

I stedet kommer særlig to innslag i forgrunnen her. Det ene er modernismen. Det andre er det japanske tankegodset som ble så utbredt på 1960-tallet, også i villaarkitekturen. Dette japanske elementet har vært til stede i Konow Lunds arkitektur hele tiden, spesielt i forbindelse med hagenes idégrunnlag på Kråkenes: En meditasjonshage som ikke kunne brukes til noe, men snarere skulle fremstå som symbol på nasjonen. Etter hvert

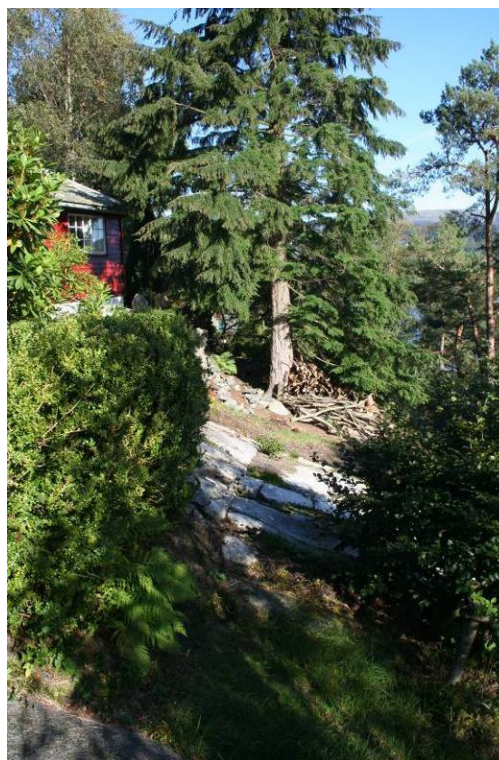
kom japanske motiver til syne også i selve husene, slik som inngangspartiet i Kråkenesveien 33.

Figur 46. Kråkenesveien 43

Figur 47. Kråkenesveien 43

Figur 48. Kråkenesveien 41

De store, overhengende valmtakene som Konow Lund kan ha har lånt fra Frank Lloyd Wright, kommer sannsynligvis også fra japansk arkitektur. De japanske trekkene er likevel tydeligere andre steder på Kråkenes, særlig i Øvre Bergveien.

Sone 2 er av alle disse grunner et interessant område. Husene i sone 2 er organisert rundt en sekkegate, med steinbruddet, hvor man fikk mye av byggematerialene, ved veiens begynnelse. De oppleves derfor som et Konow Lundsk mikrokosmos.

Sone 2 sammen med sone 4 illustrerer på en konsentrert måte hvordan Frederik Konow Lunds arkitektur på Kråkenes kan deles inn i fire faser. Dette er svært verdifullt å bevare på en tydelig måte, helt ned i detaljene.

Sone 3

Sone 3

Sone 3 preges av villaer i ulike størrelser, med relativt store tomter. Autentisitet og arkitektonisk kvalitet varierer, men man finner absolutt kvaliteter i arkitektur og i forholdet mellom tomt og bygning. Ett eller to av husene kan være tegnet av Frederik Konow Lund, Kråkenesveien 25 og 53. Disse er dessverre sterkt endret.

De fleste husene ser ut til å være arkitekttegnede, som Kråkenesveien 27, 29, 34C og 51, og er typiske representanter for arkitekttegnede villaarkitektur i norsk etterkrigstid.

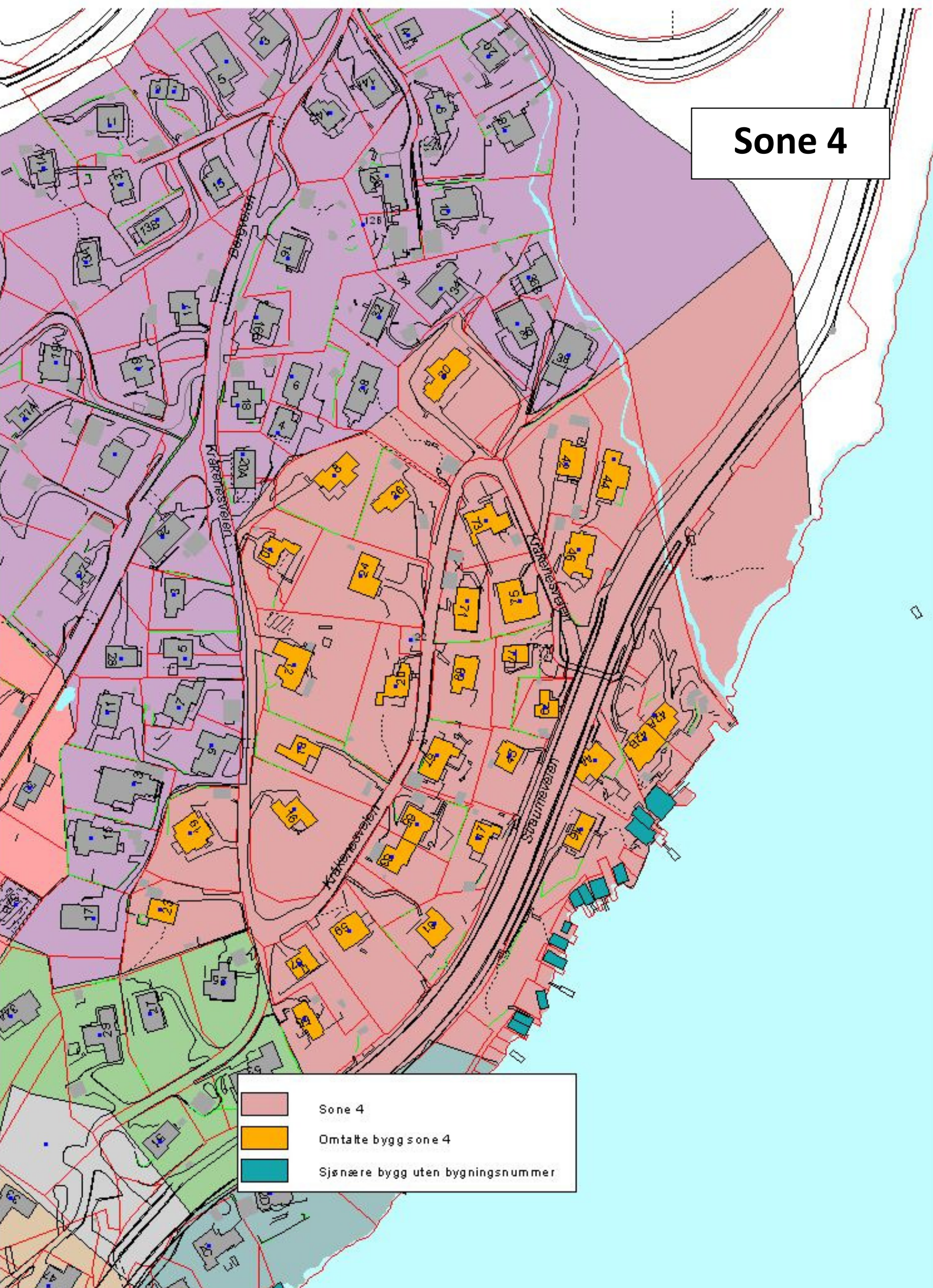
Bergveien 34C fra 1995 er et postmoderne svar til Konow Lunds tidlige arkitektur, komplett med arker, panelvarianter og høye steinmurer.

Den viktigste kvaliteten i sone 3 er at den har samme utnyttelsesgrad og skala, som ellers på Kråkenes.

Figur 49. Kråkenesveien 27

Sone 4

Sone 4

Dette er et svært viktig område på Kråkenes, både når man vurderer enkelthus og når samspillet med terreng og feltplanlegging tas i betraktning. Mange av disse husene er plassert med en dramatisk virkning i det bratte terrenget. I flere av byggene fra denne perioden ser vi også hvordan Konow Lund bruker upussede natursteinsmurer og kraftige støttemurer, med inspirasjon hentet fra rustikk arkitektur i hele fylket.

Den første fasen av Kråkenesutbyggingen skjedde i sone 4, og husene ligger i det stedvis bratte terrenget med utsikt mot Nordåsvannet. Sonen består av bygg fra de tre første fasene av hans arkitektoniske produksjon og er derfor både fargerik og variert. Ned mot sjøen ligger naust og andre mindre bygg. Tomtene ble skilt ut som nausttomter av Konow Lund i forbindelse med salg av boligtomter og bygging av boligene. Naustene er ikke undersøkt særskilt og kan inneha antikvariske verdier.

Figur 50. Kråkenesveien 73

Byggene fra den første fasen er rike på detaljer og referanser til ulike stiler og forbilder. Dette kan vi se i Kråkenesveien 73 (fig. 50) fra 1916, som er Konow Lunds første hus på

Kråkenes. Det neste Konow Lund gjør på Kråkenes etter debuten i nr. 73, er i 1920 å tegne inn noen små endringer på skipsreder Christensens lyststed i nybarokk stil, i Kråkenesveien 30. Nordfasadene på Kråkenesveien 30 og 73 får dermed noen interessante likhetstrekk som knytter de to bygningene til hverandre.

1920-tallet var preget av mye penger og markeringsbehov som gjenspeiles i arkitekturen i sone 4. Her finnes referanser til fortidens lystgårdsarkitektur og kjøpmannsgårder i Bergen.

Figur 51. Kråkenesveien 10

Figur 52. Kråkenesveien 42

Figur 53. Kråkenesveien 42

Figur 54. Kråkenesveien 42

Figur 55. Kråkenesveien 20

Figur 56. Kråkenesveien 16

Flere av bygningene i sone 4 er også tegnet i perioden 1930-40, og disse byggene utgjør en bygningsmasse med varierte takformer og ulike bygningskropper bygget opp av

geometriske, sluttete former. Vi ser dette i Kråkenesveien 16 (fig 56) fra 1930 og Kråkenesveien 79 (fig 57) fra 1929.

Figur 57. Kråkenesveien 79

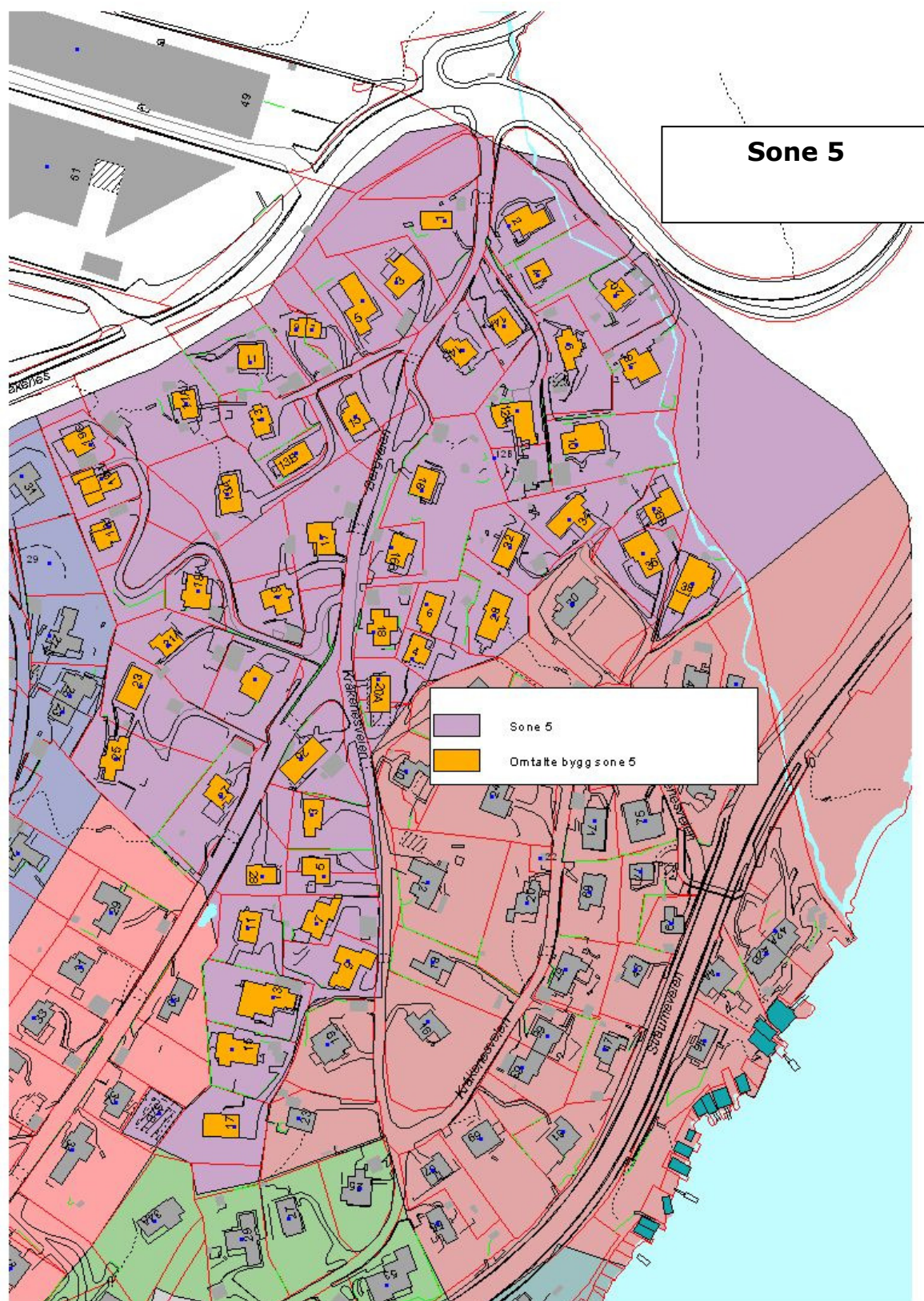
Sonen viser stor variasjon også når det gjelder detaljer.

Krigen og de vanskelige årene etter, satte sine spor i Konow Lunds byggverk på Kråkenes. Materialknapphet og et enklere uttrykk er dominerende i byggene fra hans siste periode. I Kråkenesveien 26 (fig 58) har det skjedd en forenkling som tenderer så sterkt mot det anonyme at det kan være vanskelig å kjenne igjen Konow Lunds formspråk. Bygningene gir et beskjedent inntrykk som kan minne om byggmesterfunkisen på 1950-tallet.

Husene i sone 4 innehar en rekke opprinnelige detaljer, og også bygningsstrukturen er i stor grad uendret. Bygningsmassen i denne sonen er derfor særlig sårbar for endringer. Selv små tiltak vil kunne påvirke verneverdien.

Figur 58. Kråkenesveien 26

Sone 5

Den nordlige delen av sone 5 er inngangspartiet til Kråkenes, da de fleste bygningene på Kråkenes har adkomst fra Øvre Kråkenes om Bergveien.

Sone 5 består i hovedsak av frittliggende eneboliger med ensartet tomtestørrelse, men det er stor variasjon i arkitekturen: man finner tidligere gårdshus og arkitekttegnede hus med ulike kvaliteter, men også typehus fra etterkrigstiden og nyere ferdighus.

De fleste husene er bygget i perioden fra 1930 til 1970. Flere hus er typiske for etterkrigstidens småskårne stil, med et nøysomt preg. En del av husene har detaljer som tyder på at de er tegnet av arkitekter, men ingen av husene i sone 5 er påvist tegnet av Frederik Konow Lund. Man finner også noen eldre bygninger som trolig er tidligere gårdshus, bygget rundt forrige århundreskifte. I perioden 1971 til 2000 er det bare bygget en håndfull hus i denne sonen, og omtrent like mange på 2000- tallet.

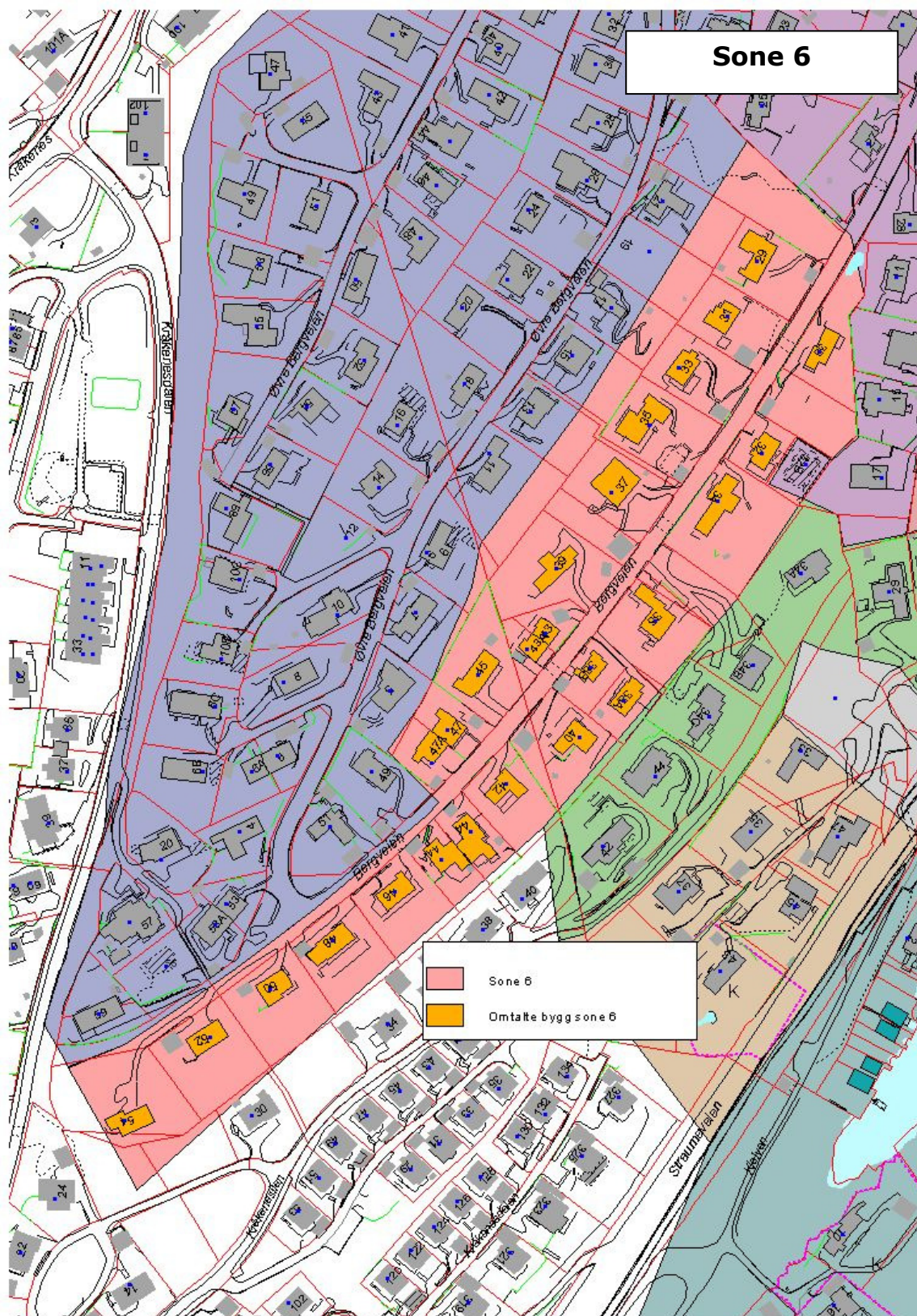
Figur 59. Bergveien 1

Med hensyn til autentisitet er bildet blandet. Mange hus er godt bevart og lite endret. Selv om flere av husene er endret og modernisert, har mange av dem likevel bevart noe av sitt opprinnelige uttrykk. Mange av husene i denne sonen har trekk man finner flere steder på Kråkenes, som natursteinsmurer i kombinasjon med panel.

Figur 60. Bergveien 19

Et svært viktig trekk ved Sone 5 er inndelingen av og størrelsen på tomtene, som er lik Kråkenesfeltet som helhet. Dette slektskapet mellom tomtene er en kvalitet som bør ivaretas. Fortetting vil svekke sonens forhold til helheten, og miljøkvaliteter ved Kråkenes vil dermed forringes. I denne sammenheng er også hagene svært viktige. Få av tomtene er planert, noe som gjør at naturlandskapet i høy grad er intakt. I flere hager ser man naturelementer som knauser og glatt fjell (se fig 59). For Frederik Konow Lund var samspillet mellom arkitektur og natur helt vesentlig, og det er av stor verdi for Kråkenes som helhet at naturelementer er bevart, også der Konow Lund ikke er arkitekt.

Sone 6

Eiendommene i sone 6 er lagt parallelt med den rette og brede Bergveien. Alle tomtene er forholdsvis store, og alle heller i sørlig retning ned mot Nordåsvannet.

Sone 6 dekker etterkrigstidens arkitektur på Kråkenes, og Frederik Konow Lund har tegnet omkring halvparten av husene her. Området belyser Konow Lunds utvikling like etter krigen, og er derfor av arkitekturhistorisk betydning. Konow Lunds villaer i sone 6 antyder en arkitekt som fremdeles er i utvikling, som ikke bryter med fortiden, men som bygger videre på og utvikler sine allerede kjente typologier fra feltene lenger nede på Kråkenes.

Figur 61. Bergveien 29

De to tidligste husene i sone 6, Bergveien 29 (fig 61) og 30, er tegnet i 1946. Symptomatisk for situasjonen ved krigens slutt, er de for en stor del tegnet i mur; perioden var preget av en akutt mangel på trevirke.

Bergveien 30 (fig 62) ligger nedenfor veien, og er tegnet for industrimagnaten Eric Munch.

Figur 62. Bergveien 30

I denne sonen er det knyttet noe usikkerhet til hvilke hus som faktisk er tegnet av Frederik Konow Lund. Bergveien 31, 39 (fig 63), 43 og 43A, alle fra siste halvdel av 1950- tallet, har flere elementer som er typiske for Konow Lund; trekk fra vestnorsk byggeskikk, utbygg med pulttak, det inntrukne bindingsverksmotivet og natursteinsmuren. Selv om de fleste tegningene er signert Konow Lund, brukes det ikke lenger håndsignaturer på hans arkitektkontor. Det vil si at det er mulig enkelte bygninger ikke er tegnet av Frederik Konow Lund selv, men av arkitekter tilknyttet hans kontor.

Bergveien 43 og 43A er faktisk signert Egill Reimers jr., som er uvanlig for Frederik Konow Lunds kontor. Antakeligvis er huset tegnet av Egill Reimers jr., men etter instruksjon og kanskje skisser fra Konow Lund.

Utviklingen i sone 6 er svært viktig. Her ser vi spor av at det kan være flere arkitekter involvert i tegningene, selv om de tilskrives én og samme arkitekt. Tatt i betraktning den mengde villaer som blir bygget etter 1955 i Kråkenesfeltet, for ikke å snakke om andre steder i Bergensområdet og andre landsdeler, er det lite trolig at den da 67 år gamle Konow Lund har rukket over dette nesten alene.

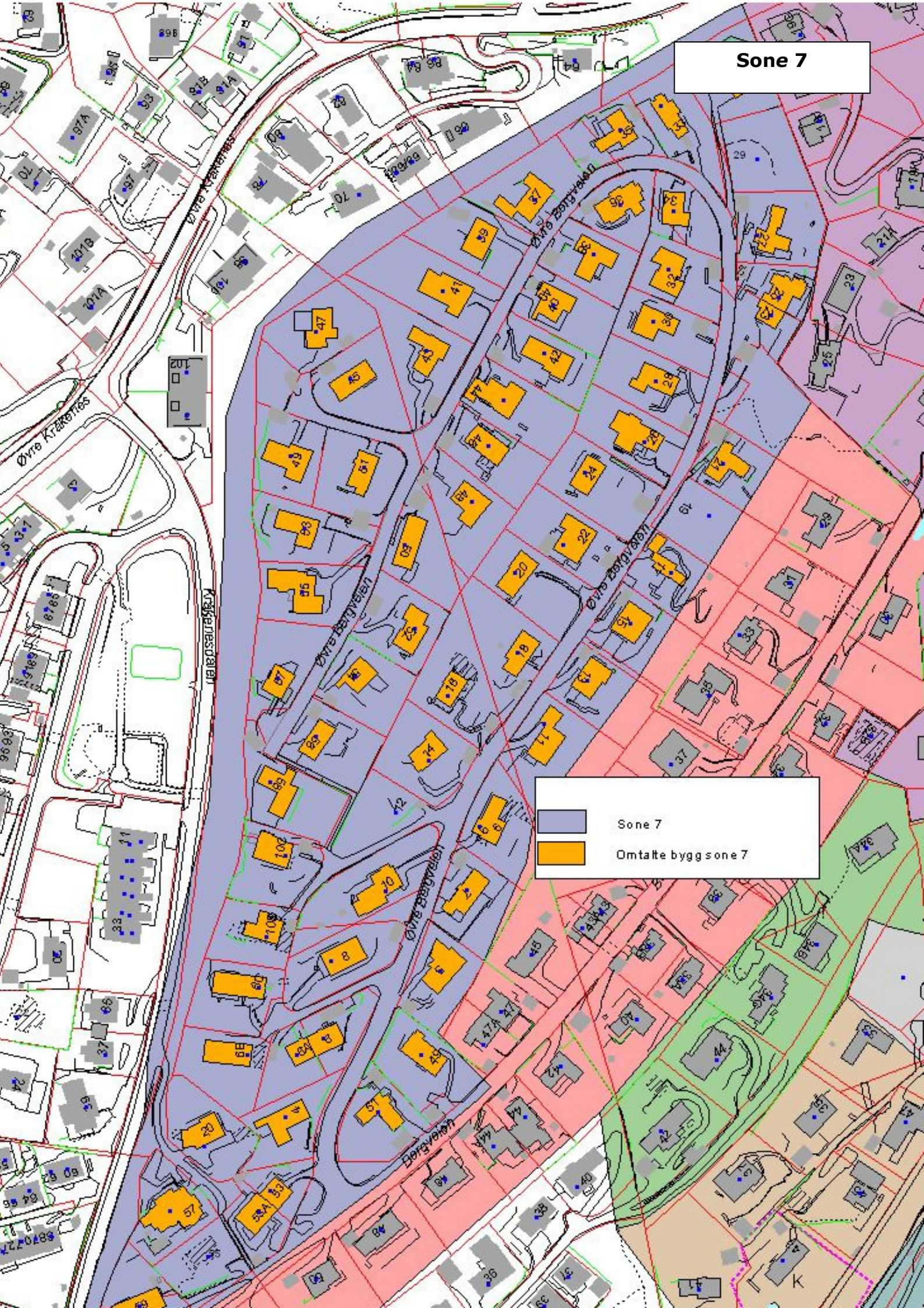
Med bakgrunn i ovenstående er sone 6 en viktig sone, selv om autenticitet og kvalitet varierer.

Figur 63. Bergveien 39

Sone 7

Sone 7
Omtake bygg sone 7

Sone 7

Sone 7 ligger helt øverst på Kråkenes, i Øvre Bergveien. Mange av tomtene er skråstilte i forhold til veien, og med ankomstveier som går skrått fra vei mot hus. Øvre Bergveien slynger seg oppover i åssiden, et typisk trekk i boligfeltplanleggingen på 1960- og 70-tallet i Norge. De fleste av tomtene ligger i relativt bratt terreng, og har vid utsikt.

Det store flertallet av bygninger i denne sonen er bygget på 1960- tallet. Dette er villaer som i hovedsak er av høy kvalitet. Bygningene er også enhetlig i uttrykk, og de fleste er fremdeles svært godt bevart. Her finnes flere av de mest sentrale kjennetegn fra villaarkitekturen i norsk etterkrigstid: alpint inspirerte hus med bred gavl, flate tak, vinkelhuset og den japanskinspirerte stolpe- bjelkevillaen. Alle disse særtrekkene preget villaarkitekturen lokalt såvel som nasjonalt i hele etterkrigstiden. Dette er faktorer som gjør sone 7 til et interessant område med høy arkitektonisk verdi. Spesielt i øverste del av Øvre Bergvei, fra omkring nr 9 (fig 64) og oppover, finner man et stort antall villaer med høy kvalitet og grad av autenticitet.

Figur 64. Øvre Bergveien 9

Øvre Bergveien 21 (fig 65) er tegnet av Frederik Konow Lund og Jan Marcussen i 1958, og er således blant de eldste husene i denne sonen. Men huset skiller seg ikke ut fra de andre husene i sonen. Det gjør derimot Øvre Bergveien 17 (fig. 118), tegnet av Frederik Konow Lund i 1965. Huset kan minne om Konow Lunds periode på 1930-tallet, da han benyttet bindingsverksmotiver, utbygg og natursteinsmurer. Øvre Bergveien 17 har mer til felles med Kråkenesveien 55 (1931) og 77 (1935).

Figur 65. Øvre Bergveien 21

Sone 7 er av stor interesse for arkitekturforskningen både lokalt og nasjonalt, da den utgjør en stor, sammenhengende, enhetlig og autentisk gruppe hus. Området er viktig som den naturlige fortsettelsen av historien som begynte med den tidligste bebyggelsen på Kråkenes.

Som for resten av Kråkenes er tomtene av jevn størrelse, og hagene har et betydelig innslag av naturlandskap.

Kapittel 3. Kommunikasjonslinjer

Konow Lund tok utgangspunkt i de topografiske og naturlige kvalitetene i området han skulle bygge ut, og brukte terrenget også i planleggingen av feltet som helhet.

Veiene som preger området er Kråkenesveien, Bergveien, Øvre Bergveien og Straumeveien. Kråkenesveien fikk navnet vedtatt i 1947, men deler av den ses som sti på rektangelkartet fra 1850 årene. (se fig. 1a) Bergvegen og Øvre Bergvegen ble anlagt på 1950-tallet som del av Konow Lunds utbygging, mens Straumeveien (tidl. Strømmevegen) var en ferdselsåre som ble sprengt ut og etablert på slutten av 1800-tallet. Denne ferdselsåren langs Nordåsvannet ble en populær spaservei for mange bergensere og gjorde ferdselen vestover mot Strømme raskere (Strømme bro stod ferdig i 1910, og på Strømme var det både landhandel, verft og kafé). Før hadde ferdselen fra Fjøsanger mot Strømme fulgt en trasé bak de store knausene langs denne indre delen av Nordåsvannet.

Fig.66. Strømmevegen i 1901 (mot nordøst)

Figur 67. Strømmevegen i 1939 (mot sørvest)

Dagens Kråkenesvei slynger seg i en S-form i landskapet, og måten veien er lagt i landskapet, gir muligheter som arkitekten har visst å utnytte. Husene på tomter nedenfor veien er lagt slik at man kan se over dem fra veien. Slik bevares den frie utsikten over Nordåsvannet for husene bakenfor. Adkomstveiene er også anlagt med den hensikt å oppnå mest mulig diskresjon. De nederste husene har alle tilkomster fra det som i dag er Straumeveien. De husene hadde adkomst fra feltets motsatte side – fra oversiden mot nord. For de aller fleste husene gjelder det samme mønster: En usjenert adkomstvei leder inn til huset, og når man har gått gjennom huset og ankommet stuen,

har man utsikt over en tilbaketrukket hage mot sør eller sørvest. Slik tilfredsstiller de aller fleste husene i sone 2 et krav om både tilbaketrukkethet og utsikt.

Kråkenesveien går etter hvert over i Bergveien som først går rett frem gjennom boligområdet, for så å svinge til høyre og gå over i Øvre Bergveien. Denne går også rett frem før den så slynger seg til venstre.

Nederst går Straumeveien som med sin sterke trafikk har kuttet den opprinnelige forbindelsen mellom størstedelen av planområdet og Nordåsvannet.

Fig. 68. Eksempel på gangsti i planområdet

Stier og tverrforbindelser

Nedenfor ses en rekke eksempler på de vertikale forbindelseslinjene i Kråkenesfeltet. Disse er kun for fotgjengere og er utformet på ulike måter, både med trapper og som rene stier. Disse stiene er små årer som vever og binder sammen området. Det er viktig at disse vertikale forbindelseslinjene ivaretas, da de er med på å gi et bilde av hvordan Konow Lund tenkte da han planla og regulerte Kråkenesfeltet. Tverrforbindelsene er ikke kartfestet i dette prosjektet.

Fig. 69. Tverrforbindelse

Fig. 70. Tverrforbindelse

Fig. 71. Tverrforbindelse

Fig. 72. Tverrforbindelse

Kapittel 4. Enkeltojekt og anlegg

I dette kapittelet vil det bli nærmere belyst hva som vurderes som de viktigste anleggene til Konow Lund på Kråkenes. Bygningene befinner seg stort sett i sone 2 og 4, og er i hovedsak oppført fra ca. 1920 til 1950. Det er også her det unike samspillet mellom arkitektur og landskap/naturhage best kommer til uttrykk.

Vi vil også trekke frem noen enkeltojekt fra Konow Lunds senere periode. De senere objektene er fra 1960-tallet og er alle oppført etter en reguleringsplan som ble vedtatt i 1959. Vi finner disse bygningene i sone 6 og 7, helt øverst i Kråkenesfeltet, som var det siste området som ble utbygget. De fleste tegningene er signert Konow Lund, men sannsynligheten er stor for at det er hans kontor, og ikke han selv, som står bak mange av verkene. Vi ser imidlertid hvordan Konow Lunds arkitektoniske ideer gjennomsyrrer også denne delen av planområdet. Området utgjør derfor en interessant del av utviklingen på Kråkenes. Disse bygningene vil ikke bli like detaljert beskrevet som bygningene i sone 2 og 4.

Beskrivelse av viktige bygg

Kråkenesveien 10

Adresse **Kråkenesveien 10****Gnr/bnr** **19/47****Tegnet** **1923****Byggeår****Arkitekt** **Frederik Konow Lund**

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4. Frittliggende villa på høytliggende, flat tomt med utsikt over Nordåsvannet.

Bygning

Huset utgjøres av en sentral bygningskropp med tre utbygg: et inngangsparti mot nord, et karnapp med tempelfront mot sørvest og en korridor mot øst som ender i et slags lysthus. Saltaket har valmer og asymmetrisk plassert ark med pulttak. Alle tilbyggene har ulike saltak.

Dette er en tidlig villa av Konow Lund, med betydning for hans utvikling som arkitekt, og et av de få stedene på Kråkenes hvor vi ser hvilke inspirasjoner arkitektens tidligste fase preges av. Inspirasjonen fra driftsbygninger, båthus og vestlandshus – gjerne med skut, har tidligere vært trukket frem. Han fant også inspirasjon til dette huset fra byens arkitektur: bergenshusene, diverse kjøpmannsstiler, empire og Louis-Seize. Noen steder fins også variasjoner over tempelfronter. Villaen og arrangementene kan gi assosiasjoner til lyststedenes rokokko.

De sammensatte bygningsvolumene kan være en påvirkning fra den anglo-amerikanske Arts and Crafts- bevegelsen. Denne påvirkningen kan også forklare andre trekk ved bygningen. De ulike vinduene med uharmonisk plassering er diktert av interiørets krav, og følger dermed denne tenkningen. Takflatene henger også dypt ned over vinduene flere steder.

Figur 73a.

Figur 73b.

Vurdering

Det interessante ved dette huset er referansene til lyststedenes rokokko og til den lokale handelskulturens og bykulturens arkitekturtradisjoner. Inspirasjon fra bergenske borgerhus kombinert med innflytelsen fra Arts and Crafts gjorde at det ble en stil å kombinere eldre byarkitektur, også middelalderens bygninger, med typiske vestlandshus. Dette huset er et tidlig og godt eksempel, med sin fine proporsjonering og knappe detaljer.

Huset har mistet en del av sin autenticitet, da vinduer i stor grad er byttet ut og det i takflaten mot sør er tatt hull til et funksjonalistisk vindu. Takpannene er også av nyere dato.

De interessante hovedformene med sine detaljer er likevel i hovedsak bevart. Huset har høy antikvarisk egen - og miljøverdi, både som et eksempel på arkitektens tidlige fase og inspirasjoner, samt som del av den helhetlige utbyggingen i området.

Kråkenesveien 12

Adresse	Kråkenesveien 12
Gnr/bnr	19/35
Tegnet	1950
Byggeår	1951
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2. Frittliggende, større villa plassert på en bakkekam, med flatt terreng mot vest og bølgende terreng nedover mot sørøst. Huset kryper ned til det lave terrenget mot nordvest ved hjelp av en lang skut over to etasjer, og virker diskret sett fra veien. Det stiger derimot rett opp av terrenget der det er brattest mot sørøst, og det skapes slik et høyt, dramatisk utkikkspunkt.

Hagens karakter er dominert av mange blankskurte berg, steintrapper og frie kampesteiner som ligger tilfeldig i terrenget. Dette gir et godt bilde av hvordan det meste av Kråkenes må ha sett ut da det ble bygget, for i dag er de fleste hagene sterkt gjengrodd og beplantet. Tett inntil huset er nakne bergflater oppe i dagen, og på sørvestsiden løper en bergrygg rett inn mot selve huset. Utearealene er blant de mest autentiske på Kråkenes.

Bygning

Dette er en større, men likevel typisk villa for Konow Lund, tegnet i hans mellomfase. Det benyttes karnapper og blyglassvinduer kombinert med vekslinger mellom mur og panel. Volumene er oppdelt i mindre former som griper i hverandre på komplekst vis, og samles under et stort valmtak med store flater. Dette var mer vanlig i hans tidlige fase, og huset kan betraktes som en etterligning av hans tidlige villaarkitektur, kanskje etter oppdragsgivers ønske.

Huset er sammensatt av en rektangulær toetasjers kropp med to skuter mot nordvest. Den største har en rustikk behandling og strekker seg over to fulle etasjer, det minste stanser høyere i terrenget, og siden den rommer stuen er det gitt smårutete blyglassvinduer og hvitpuss på muren. Inngangspartiet er trukket inn i en U-formet bygningskropp flankert av de to skutene. På det laveste nivået er det brukt

natursteinsmur, høyere oppe i terrenget er stuedelens skut plassert. Inngangspartiet er flankert av et rødt og hvitt bindingsverk, og et hvitmalt smijernsgelender løper langs trappeløpet opp til inngangspartiet.

Fasaden mot nord preges av møtet mellom panelkledde flater og ulike oppmurte flater. De to griper inn i hverandre, og løfter opp overetasjen gjennom en utmuring på tre av husets sider. Den liggende kledningen dekker hele øverste etasje, samt den største skutens overetasje. I øverste etasje er to kvadratiske vinduer høyt plassert på veggen. I skuten er det kun to gluggeformede vinduer, plassert rett over hverandre, ett i hver etasje. Skutens underetasje og den veldige støttemuren er i natursteinmur med grå fuging. Et hvitpusset murfelt er trukket rundt husets første etasje fra støttemuren til bindingsverket ved hovedinngangen. På nordsiden av det pussede murfeltet finner vi seks kvadratiske vinduer, tre i hver etasje (fig 74). Oppe brukes tofagsvinduer, nede enkle og små vinduer uten sprosser. Her er en sidedør ut til hagen som er skiftet ut til nyere modell.

Figur 74.

Husets fasade mot Nordåsvannet er høy og steil. Øverste etasje er i tillegg utmurt og deretter utkraget for å maksimere høyreisningen og framoverlutingen fra terrengets høyeste punkt. Slik skapes et høyt utkikkspunkt. Øverste etasje har liggende kledning, og utenpå det liggende panelet er satt et karnapp kledd med stående kledning. Fem kvadratiske tofagsvinduer er lagt i vegglivet. Underetasjen er hvitpusset med to sett

kvadratiske vinduer lagt over hverandre på fasadens nordlige del. De øverste er kvadratiske tofagsvinduer som på nordsiden, de underste er enkle vinduer uten sprosser. Fasadens sørlige ende preges av to doble dører som leder til en oppmurt terrasse. Denne er i nyere tid utvidet med en trekonstruksjon.

Husets vestlige fasade har en lukket førsteetasje i pusset mur uten vinduer. I senere tid er uteplassens åpne loggia, et følgemotiv i Konow Lunds tidlige fase på Kråkenes, overbygd med et markisesystem på aluminiumskinner. Også denne overetasjen har to kvadratiske tofagsvinduer lagt høyt oppe i selve vegglivet. Fasadens liggende kledning strekes helt ut i skuten.

Vurdering

Huset er en vellykket videreføring av et arkitektonisk formspråk kjent fra Konow Lunds tidligere arkitektur på Kråkenes, i stor målestokk og sikker utførelse. Det som gir eiendommen svært høy verdi er samspillet med utearealet, som i kraft av sin autenticitet gir oss et godt bilde av det landskapet denne arkitekturen ble utformet for og plassert i forhold til. Her fremstår hus og eiendom i særlig sterk grad som en organisk helhet, og Kråkenesveien 12 er derfor å regne som en av de aller viktigste Konow-Lund villaene på Kråkenes, med høy antikvarisk egen- og miljøverdi, samt arkitektonisk verdi.

Kråkenesveien 16

Adresse	Kråkenesveien 16
Gnr/bnr	19/56
Tegnet	1930
Byggeår	1930
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2. Kråkenesveien 16 ligger på en triangelformet tomt der Kråkenesveien svinger rundt tomtens sørside. Eiendommen er relativt flat, men den karakteriseres av de mange bergryggene som løper gjennom den. Adkomstveien er i dag fra sør, men var opprinnelig fra nord. Man ankom da eiendommen, gikk gjennom huset og endte til slutt opp på terrassen på husets sørside med utsikt over terrenget og Nordåsvannet.

Bygning

Huset er en frittliggende trevilla i to etasjer med tørkeloft og delvis utgravd kjeller. Kjellermuren er av naturstein med grå fuger. Originalt var huset sammensatt av kun to volumer; en stor hoveddel og et mindre utbygg mot sør - men i nyere tid har huset fått en åpen skut mot nord som rommer diverse lagerfunksjoner. Mot sør rammer bygningen inn en kvartsirkelformet, skiferhellelagt uteplass med murer av naturstein og grå fuging. Uteplassen har fire støttemurer i avtrappede høyder. Bygningen krones av saltak. På hovedvolumet har taket svai og stort utspring, på tilbygget mot sør er det uten svai og med lite utspring.

Huset er kledd med liggende panel, bortsett fra under vinduene på det grunne, utmurte karnappet mot vest, som har smal, stående kledning. De fleste av husets vinduer er kvadratiske tofagsvinduer. I andre etasje er disse fordelt med regelmessige avstander og med god distanse til hjørnene. På tilbygget mot sør er brukt den samme vindusformen, der er vinduene parvis trukket ut til de to hjørnene på modernistisk manér. Den østlige fasaden bæres av natursteinsmur med grå fuging. Her finner vi en uinnrammet døråpning til en redskapsbod i kjeller. Det er velkjent hvordan arkitekten fant inspirasjon til dette elementet i driftsbygninger i Nordhordland. Plasseringen kan

kalles planlagt tilfeldig, og gir fasaden frodighet og råskap. Tilbygget mot sør er integrert i fasaden, noe den liggende kledningen understreker.

Husets nordside har et lukket preg. Hovedinngangen er asymmetrisk plassert, og en vifteformet, hellelagt, natursteinstrapp leder opp til denne. Inngangsdøren er flankert av to kvadratiske blyglassvindu. Et nyere tilbygg med pulttak er satt inntil bygningens nordfasade.

Figur 75.

Figur 76.

I første etasje mot vest er et gluggeformet vindu og et karnapp med tredelt vindusfelt isatt smårutete vinduer. I kjelleren er to horisontale dobbeltvinduer symmetrisk plassert under karnappet.

Mot sør viser huset en diskret, men åpen framtoning. Det knappe tilbygget bidrar til dette, men uteplassen gir også det verdige huset en uformell tone som ikke kan oppleves i de andre fasadene. Vinduene er fordelt på samme måte som ellers, både i andre etasje og i tilbygget. Mot uteplassen har en dør tatt vinduets naturlige plass på fasadens midtakse. Vinduer mangler for øvrig på langveggen i første etasje.

Vurdering

Kråkenesveien 16 er bygget i 1930, og er blant de tidligste Konow Lund-husene på Kråkenes. Til tross for mindre endringer, spesielt i forbindelse med vinduer og dører, fremstår bygningen og eiendommen ganske autentisk. Inspirasjonen fra Bergenshusene er tydelig, fra embedsmennenes empire så vel som det anonyme husbyggeri, samt fra Arts and Crafts. Takformene speiler en orientalsk påvirkning, et trekk som ligger som en understrømning i deler av Konow Lunds arkitektur. Det er et måtehold i de samlede volumer som gir bygningen et økonomisk uttrykk blant de mest vellykkede på Kråkenes. Utearealet er også utformet og knyttet til bygningen med sjelden originalitet og eleganse, til tross for en rustikk detaljering. Noen få trekk ved bygningen peker i retning av modernismen – de hjørneplasserte vinduene og måten volumene tilsynelatende skyter ut i ulike retninger. Vektleggingen av volumer er også en tankegang som er karakteristisk for modernismen.

I sum er Kråkenesveien 16 blant de viktigste eiendommene på Kråkenes. Bygningens mangslungne inspirasjoner, arkitektoniske kvaliteter og samspill med terrenget bidrar til dette.

Huset har meget høy autentisitetsverdi, antikvarisk egen- og miljøverdi samt høy arkitektonisk verdi.

Kråkenesveien 18

Adresse	Kåkenesveien 18
Gnr/Bnr	19/86
Tegnet	1938-39
Byggeår	
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4. I likhet med Kråkenesveien 10, 12 og 16 ligger også nummer 18 på bakkekammen som løper langs veien. Villaen er frittliggende, med ankomst fra sør. Opprinnelig hadde også nr. 18 adkomstvei fra nord, slik at strukturen også her baserte seg på passasje gjennom bygningen og frem mot et utkikspunkt i husets ende - med utsikt mot terrenget og Nordåsvannet.

Tomten er relativt gjengrodd, men fremdeles synes forkastninger i berget godt enkelte steder. Tomten er flatere enn de fleste andre tomtene Konow Lund bygget ut i denne perioden.

Figur 77

Bygning

Villaen er et rødmalt trehus med to saltak og natursteinsmurer i kjelleren og deler av hovedetasjen. Ut fra en rektangulær midtkropp er det lagt til to rektangulære volumer, mot øst og mot vest, samt et karnapp mot sør. Målestokken er beskjedne både med hensyn til helhet og detaljering. Et enetasjes tilbygg i tre som rommer stuen skyter fram mot øst. I et hjørne er to store funksjonalistiske vinduer plassert slik at lysinnslippet blir maksimert. Som det meste av huset er tilbygget kledd med ganske smalt, liggende panel, og krones med et saltak med røde uglasserte panner. Mot øst er huset mer lukket. Natursteinmuren er gitt hvit kalking her, sannsynligvis en endring. I underetasjen er en utgangsdør i samme udekorerte stil som i nr. 16, og et horisontalt, smårutete tofagsvindu i grønn farge. En hvitpusset pipestokk stikker ut av vegglivet, strekker seg opp over taket og krones med en skiferhelle, som i den lokale arkitekturen. Fasadens øverste del er kledd med tømmermannspanel. Sammen med to kvadratiske vinduer i kjelleren utgjør det ene store og to mindre vinduer i denne fasaden et interessant, arkitektonisk motiv.

Figur 78

Mot nord ligger husets inngangsparti, som er trukket inn i vegglivet og gitt en bindingsverksutforming i tre. Hele det inntrukne partiet er malt i grå farger. Et tilbygg med saltak tekket med rød, uglassert takstein er trukket mot nord. Langsidene er kledd med liggende panel, endeveggen er i naturstein med grå fuging, mens gavlen har liggende panel. Tilbygget har to vinduer, ett på hver side. Vinduet mot inngangspartiet kan være skiftet ut.

På sørsiden er det liggende panel, smårutete vinduer samt et karnapp med stående panel og et stort smårutete blyglassvindu. Under karnappet er et lite vindu trukket inn i murlivet.

Rundt hjørnet ligger den rektangulære, hellelagte plassen utenfor stuen.

Vurdering

Denne bygningen er tegnet i slutten av Konow Lunds første fase, hvor en forholdsvis fast motivkrets var i bruk. Eksempelvis kan det pekes på utendørs pipestokk og mange små volumer, noe som var en del av den additive tankegangen. Andre trekk peker framover mot etterkrigsperioden hans, der modernismen kom sterkere til uttrykk, spesielt gjelder dette vindusutforming og vindusplassering. Taksvaien er også borte

Som enkeltstående objekt er ikke denne villaen blant områdets mest betydningsfulle, men den er like fullt en integrert del av en liten gruppe villaer fra arkitektens hånd som bærer det samme, unike uttrykket. Bygningen har høy antikvarisk egen- og miljøverdi, samt høy arkitektonisk verdi.

Kråkenesveien 19

Adresse	Kråkenesveien 19
Gnr/Bnr	19/76
Byggeår	ikke kjent
Arkitekt	Liseth

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4. Frittliggende trevilla i én etasje plassert i terreng som skråner mot vest. Den romslige tomten har tilliggende hage innrammet av en meter høy tørrmur som løper inn i en garasje plassert i tomtens nordlige avslutning. Garasjen er oppført i samme type mur med grå fuging og ujevne skift.

Bygning

Valmtaket har markant utspring og svai, og er kledd med røde panner. Bygningskroppen har to tilbygg, ett mot nord og ett mot sør. Det brede tilbygget mot nord er asymmetrisk plassert, et smalere tilbygg mot sør er symmetrisk plassert i fasaden. Bygningens nordside er preget av et tilbygg i én etasje satt oppå en lav blindkjeller. Vindusdistribusjonen er variert og diktert av interiørets krav. Tilbygget har pusset kjellermur mot nord. De røde takpannene ser ut til å være yngre enn hovedvolumets takstein. Vindusinnramminger og hjørnebord har hvit kontrastmaling.

Mot øst har hovedetasjen liggende, brunmalt panel og hvitmalt vindusinnramminger.

Vindusplassering og -utforming er tilpasset interiørets krav, men likevel er den sammenhengende rekken av kvadratiske vinduer i hovedetasjen gjentatt i kjelleren. Vinduene er plassert på tradisjonell måte i vegglivet, godt unna husets hjørner. Uvanlig plassert mot

Figur 79

midten i underetasjen finner vi døren inn til kjelleren. Vinduene mot stue er originale,

kjellervinduene er nye, kjøkkenvinduet er av nyere dato selv om innrammingen er eldre. Alle vindusinnramminger og hjørnebord er hvitmalte. Foran kjellertrappen er et diskret utformet smijernsgelender. Takrenner og vannbord er også hvitmalte. Alle disse hvitmalte detaljene bidrar til skarpt å definere husets volumer. Dette er et typisk trekk fra nyklassisismen.

Mot sør er liggende kledning satt opp over en tørrsteinsmur med ujevne skift, noe som gir fasaden et rustikt preg. Den domineres av utbygget mot sør som er symmetrisk plassert i midten, med en klassisk tempelfront i gavlen. Tilbygget har valmtak kledd med røde panner og utgang til en steintrapp til hagen på østsiden. Vinduene på hver side av tilbygget har falske, hvitmalte skodder. Vinduene har funksjonalistisk utforming og plassering. Et større midtvindu har høye, smale vinduer med sidehengsler. Det store funksjonalistiske vinduet i tilbygget er symmetrisk plassert. Dette vinduet og de fleste andre er originale, det samme er tilfelle med vindusinnrammingene.

Mot vest er det en full kjelleretasje i natursteinsmur med ujevne skift og grå fuging. Hovedetasje med kledning i brunmalt liggende panel og hvitmalte hjørnebord, vindusinnramminger og takrenner. En nyere altan mot vest skygger over den opprinnelige uteplassen, som er dekket med skiferheller. Fra nord kommer en steintrapp ned til denne solvendte uteplassen, og en annen trapp går videre fra uteplassen ned til hagens sørvestre del. Vinduene i hovedetasjen er skiftet ut i nyere tid, men innrammingen ser ut til å være intakt. Kjellerdøren er av eldre dato.

Hageanlegget er pittoresk utformet i skrånende, variert terreng. Beplantning er hovedsakelig prydbusker, store plenarealer og en tujahekk som innrammer størstedelen av eiendommen. Tørrmurer med ujevne skift og mindre stein flere steder på eiendommen.

Vurdering

Selv om den ikke er tegnet av Frederik Konow Lund, har vi valgt å ta med denne bygningen, da vi er av den oppfatning at den har svært gode arkitektoniske kvaliteter. De arkitektoniske grep som er benyttet, knytter bygningen og eiendommen sammen med Frederik Konow Lunds eldre villaer på andre siden av veien. Også andre trekk ved

bygningen og eiendommen styrker denne sammenhengen. Bygningen og eiendommen har også, til tross for mindre endringer, et autentisk preg.

Enhver endring ved bygningen eller eiendommen vil svekke de ovennevnte kvaliteter. Kråkenesveien 19 bør betraktes som en del av et sammenhengende villaområde av enestående kvalitet i nasjonal målestokk.

Figur 80

Kråkenesveien 20

Adresse **Kråkenesveien 20****Gnr/Bnr** **19/55****Tegnet** **1929****Byggeår****Arkitekt** **Frederik Konow Lund**

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4. Tomten må ha vært ideell for Konow Lund. Den ligger buet i en sving, er ganske flat i ene enden og skråner sterkt i den andre. Huset er plassert på den bratteste delen, tett opp til en knaus. Slik skapes maksimal høydeeffekt. Tomten har god utsikt over vannet. En forkastning i berget løper fra sør og like til husveggen. Sør- og vestsiden av huset er omgitt av flate partier med plen og berg. Deler av tomten er sprengt ut for å gi rom til husets nordside, og denne bergsiden er bratt og ulendt. Mot øst ligger Kråkenesveien.

Bygning

Huset har en komplisert utforming. Kjernen er en rektangulær form i tre og mur som har fått tilbygg på to sider. Det østlige tilbyggets fasade er strukket ut forbi hovedvolumet mot nord og er oppført i pusset mur. Mot sørvest er et L- formet tilbygg i tre. Disse to tilbyggene kombinert med store farge-, tak- og materialvariasjoner gjør bygningen vanskelig å beskrive, og de vanlige fasadebeskrivelsene synes derfor noe utilstrekkelige.

Huset har i hovedsak liggende panel, kombinert med hvitpusset mur. Kun veggpartiet ved bakre inngang har stående panel. Gavlveggen mot nord er kledd med

smalere panel enn de resterende veggflatene. Det L-formede skuret som innhegner uteplassen på husets sørside har enda smalere kledning. Skuret har saltak med lav vinkel, hovedhuset har et valmet setteritak med svai, og tilbygget mot nord har saltak med svært bratte takflater. Vinduene er også svært varierte.

Vurdering

Dette er et av de tidlige Konow Lund-husene på Kråkenes, og er typisk for nettopp denne perioden. Bygningen kan karakteriseres som et stort stykke håndverk. Et mangfold av arkitektoniske former og detaljer med kjente arkitektoniske forbilder. Som vanlig er det en Arts and Crafts, nyklassisisme og nasjonal ideologi som har inspirert arkitekten. Elementer er lånt fra offentlige bygninger som Bergen Gamle Rådhus, bergensvillaer, bergenshus og lysthus, så vel som uthus.

Figur 82

Løsningen er elegant og sjarmerende - til tross for et sammensatt formspråk der knapphet balanserer husets optimistiske uttrykk. Dette er et av de mest karakteristiske og arkitektonisk verdifulle husene på Kråkenes. Bygningens hovedformer og alle vinduer er autentiske eller originale, og samspeilet med tomten er utstudert og vellykket.

Kråkenesveien 20 er blant de mest vellykkede av den lille gruppen bygninger Konow Lund tegnet før 1930, og blant de mest autentiske. Huset har meget høy antikvarisk verneverdi.

Kråkenesveien 30

Adresse **Kråkenesveien 30**

Gnr/Bnr **19/29**

Byggeår **1916,**

Arkitekt **endret 1920 av KL**

Figur 83

Figur 84

Figur 85

Kråkenesveien 33

Adresse	Kråkenesveien 33
Gnr/Bnr	19/226
Byggeår	1963
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2. Bratt, mellomstor tomt som heller mot sørøst. Naboeiendommer mot vest og sør, steinbrudd like nedenfor på tomtens østside. Tomten preges av knauser og nakne berg, men har med tiden blitt noe beplantet. Parkeringsplass på sørøstsiden av huset og japanskinspirert adkomstvei fra sørvest. Husets bakside er lagt kloss inntil berget. Plasseringen utnytter foruten sol- og værforholdene også tomtens dramatiske potensial.

Bygning

Frittliggende, L-formet villa i to etasjer med skut, der en hovedetasje av tre er satt opp på en full kjelleretasje i pusset, hvitmalt mur. Valmtaket er dekket med røde panner og gir bygningen karakter. Taket er trukket helt ned til overkant av hovedetasjens vinduer, etter engelske forbilder. Husets L-form gir en naturlig avslutning av denne husgruppen (sone 2) mot steinbruddet i øst. Huset er kledd

Figur 86

med panel som er malt mørk brunt, og som noen steder er liggende og noen steder stående. Vekslingen og samspillet mellom disse to panelvariantene er blant husets viktige kvaliteter, og refererer til både regional og nasjonal byggeskikk.

I motsetning til de fleste andre er huset satt på tvers av terrenget, og er plassert på et svært synlig sted i Kråkenesfeltet. Vi finner både klassisistiske tofagsvinduer og funksjonalistiske vinduer i bygningen. De fleste vinduene i hovedetasjen er trukket utenfor vegglivet og gitt en kasselignende ramme, unntaket er vinduene mot nordøst som er trukket inn i vegglivet. I kjelleretasjen er alle vinduer trukket inn i mur eller vegg, og er satt inn uten innramming. Et høyt, sammenhengende vindusfelt gir lys inn til begge etasjer via trappehuset ved siden av inngangsdøren. Feltet er oppdelt av et modulært stavverk som kan bringe tankene i retning av japanske forbilder.

Figur 87

Inngangspartiet er inntrukket som i så mange av Konow Lund-villaene på Kråkenes. Til forskjell fra de tidligere villaene, er grindverksmotivet her ikke lenger til stede. Midtplassert finner vi en kraftig, kobberklinket tredør flankert av to tofags blyglassfelter. Den siste, rette delen av adkomstveien til inngangsdøren er belagt med villskifer, og er lagt langs husets sørlige fasade. Husets har delvis utvendig, delvis innvendig montert pipe som mures ut av vegglivet ved 2.etasjes gulvnivå, og som derfra vertikalt skjærer gjennom takflaten, hvor den smaler av. Like under pipens murutkragning er det plassert et vindu. De typologiske forbildene for dette er å finne i tradisjonell engelsk arkitektur. En kraftig innrammet balkong stikker litt ut av vegglivet i hovedetasjen mot sør.⁶

⁶ Sollyset treffer den ikke på ettermiddagen, der er heller ikke plass til noe annet enn å sitte. Balkongen kan til gjengjeld med letthet innskrives i tradisjonen fra den japanske meditasjonsbalkongen, hvor man kun skulle sitte og meditere over utsikten og høre regnet falle.

Vurdering

Dette er en av Konow Lunds sene villaer, noe vi ser av størrelsen på arbeidet, men også på den mer moderne framtoningen. Taksvaien er borte, og i det hele tatt er bygningen mer firkantet enn hva tilfellet ofte er med den yngre Konow Lund. Andre viktige momenter som denne villaen viser, er hvordan de japanske impulsene som lenge har ligget latent i Konow Lunds produksjon, etter hvert kom helt til forgrunnen. Hvorvidt dette skyldes tidens ånd, eller om det er hans elever som påvirker ham, kjenner vi ikke til. Samtidig beholdes mange av de eldre Arts and Crafts-inspirerte stiltrekkene fra hans tidligere produksjon, for eksempel utvendig pipestokk og takoverheng helt ned i vinduenes overkant. Også vektleggingen av håndverkskvalitet, lokale motivkretser og lokalt framskaffede byggematerialer er beholdt ut fra samme ideal.

Denne villaen er et svært rikholdig verk av Konow Lund, der historiefortellingen, som kun er skissert her, ligger på et meget detaljert nivå i bygningen. Denne arkitekturen er ennå ikke belyst grundig nok, og det vil derfor være svært viktig å bevare bygningens integritet ved å ivareta detaljene. Bygningens fine samspill med omgivelsene må også få bestå uendret, spesielt siden villaen ligger i en av de viktigste, rikeste og mest sårbare områdene på Kråkenes – sone 2.

Figur 88

Kråkenesveien 37

Adresse	Kråkenesveien 37
Gnr/Bnr	19/119
Approbert	1955
Byggeår	
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2. Mellomstor tomt hellende mot sørøst. Naboeiendommer i sør og i nordøst, samt over veien i sør. Tomten preges av knauser og nakne berg, men har med tiden blitt noe beplantet. Overbygd garasje på sørøstsiden av huset, adkomstvei via rette trapper fra sørøst til inngangsparti på husets bakside. Husets bakside er lagt kloss inntil berget. Husets plassering utnytter sol- og værforholdene godt. Området sørøst og sør for huset ser ut til å være planert ut, og huset kan tidligere ha hatt enda mer dramatisk plassering i landskapet.

Figur 89

Bygning

Frittliggende, vertikaldelt tomannsbolig i villatypologi. Rektangulær bygningskropp med skut i sørvest. Huset har to fulle etasjer med loft under et høyt, asymmetrisk saltak som er tekket med røde panner.

Huset er for det meste kledd med panel, men gavlen mot nordøst er i pusset mur og gavlene i sørvest og sørøst har støttemurer i ålesundsmur. Overetasjen har både liggende og stående panel, underetasjen har stående kledning. Liggende panel i begge etasjer i gavlen mot nordøst gjør huset bredere og lavere. Stående panel i begge etasjer i vestgavlen gjør huset smalere og høyere. Markant hjørnelisting og vindusinnramming samler formene effektivt.

De to boligdelene har hver sin utkragete svalgangsveranda. Den ene preger fasaden mot sørøst, den andre er trukket inn i gavlen mot sørvest, under et stort takutspring. Doble verandadører med tofagsvinduer leder ut. I begge svalgangene er dørene flankert av nyere, smårutete vinduer på begge sider. Opprinnelig var disse vinduene funksjonalistiske, og fasaden framsto sterkere i kontrastene.

Nesten samtlige vinduer og dører med vinduer er skiftet ut i nyere tid, unntakene er å finne på husets bakside og i gavlen mot nordøst. Dette gjør at bygningen har tapt noe av sin autenticitet, men de karakteristiske hovedformene gjør at særpreget likevel er beholdt. Pipestokken er plassert sentralt i huset, med tilkobling til ovn i hver side av tomannsboligen. På husets sørvestside er det anlagt en hellelagt uteplass.

Vurdering

Denne tomannsvillaen er et ganske typisk etterkrigsverk av Konow Lund. Dessverre er vinduene skiftet ut, og vi har dermed mistet litt av historien om Konow Lunds moderne vending i etterkrigstiden. Bygningens fine samspill med omgivelsene er dog typisk.

Kråkenesveien 41

Adresse	Kråkenesveien 41
Gnr/Bnr	19/332
Byggeår	1958
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2. Stor og svakt hellende tomt mot sørøst. Tomten oppleves som beslektet med nabotomten i øst; Villa Konow. Tomten preges av knauser og nakne berg, men har med tiden blitt noe beplantet. Gjennom tomten skjærer flere bekker som også slynger seg gjennom naboeiendommen, noe som utvilsomt er en viktig del av det helhetlige arkitektoniske uttrykket. Fra nord ser det ut til at dette huset, som Villa Konow, har krøpet ned i terrenget. Dette gjør at de to eiendommene med fordel kan sees i sammenheng.

Frittliggende garasje ligger på nordsiden av huset, adkomstvei er en smal sti fra garasjen til inngangspartiet på husets nordside. Husets fasade mot nord ligger svært lavt i terrenget. Husets plassering utnytter sol- og værforholdene godt. På husets sørside er det ulike murarrangementer i en slags rustikk barokkstil. Diverse obelisklignende steinarrangementer pryder eiendommen, på samme måte som ved Villa Konow. Adkomstveien var opprinnelig fra nedsiden i sørvest av eiendommen, et fellestrekk for alle eiendommene langs Straumeveien.

Bygning

Frittliggende, enetasjes villa sammensatt av to rektangulære deler. Den østlige delen er den største, den vestlige delen rommer stuen og har mindre

Figur 90

grunnflate og lavere mønehøyde. Bygningen har skiferkledd valmtak med slak takvinkel. På nordsiden av huset løper takflaten ut over et dypt inntrukket inngangsparti. Utformingen av det lave valmtaket er en vesentlig kvalitet ved bygningen, og i vestenden av huset kan man se over taket fra husets nordside.

Husets hovedetasje er kledd med liggende panel mot øst, sør og vest, mens underetasjen er i pusset mur. Det liggende panelet understreker husets lave, horisontale karakter. Fasaden mot nord er i sin helhet en vakker natursteinmur med ujevne skift og grå fuging. Inngangspartiet er trukket dypt inn i nordfasadens veggliv, og det er lagt til en uttrukket innramming kledd med stående panel og diverse treutskjæringer. Selve det inntrukne inngangspartiet er gitt en moderne utforming, med store glassfelter ved inngangsdøren. Over denne står sitatet *Facit Amor*, utført i sort smijern. Dette er samme fenomen som ved Villa Konow.

Nordfasadens lave mur er strukket flere meter forbi grunnflatens avslutning mot vest, som ålesundsmur mot nord og pusset mot sør, og den skjærer en uteplass på den lave stuens vestside. Mot øst har huset en støttemur i naturstein av samme type som på nordsiden. Støttemuren vender i retning Villa Konow, og bygningskroppen står høyreist mot denne, arrangert etter samme form.

Figur 91

Vindusutformingen er variert. Flere av vinduene er smårutete, og de er plassert i vegglivet på tradisjonelt vis. En del av dem har Konow Lunds typiske og markante innramming, noe som trekker dem godt ut av vegglivet. Stuevinduerne er trefagsvinduer delt inn i seks mindre vinduer som er trukket ut til hjørnet på funksjonalistisk vis. På nordsiden er to smale blyglassvinduer i gluggeform. Samtlige vinduer og dører ser ut til å være autentiske, det kan heller ikke registreres andre endringer ved bygningen. Tomten bærer preg av en viss gjengroing, men bygningen framstår likevel svært autentisk.

Vurdering

Denne villaen er et svært rikholdig verk av Konow Lund, der historiefortellingen ligger helt ned på detaljnivå i bygningen. Forskningen har ennå ikke belyst denne arkitekturen grundig nok, og det vil derfor være svært viktig å bevare bygningens integritet helt ned til detaljene.

Bygningens fine samspill med omgivelsene må få bestå uendret, spesielt siden villaen ligger i den særegne sone 2 på Kråkenes. Denne villaen er tegnet som en «kårbolig» for familien Konow, som først bodde i Villa Konow. Det er mange store likheter og referanser mellom de to villaene, og det er derfor grunn til å betrakte dem i sammenheng.

Figur 92

Figur 93

Kråkenesveien 42

Adresse	Kråkenesveien 42
Gnr/Bnr	19/276
Byggeår	1925
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4. Bygningen ligger på en relativt flat og stor tomt.

Bygning

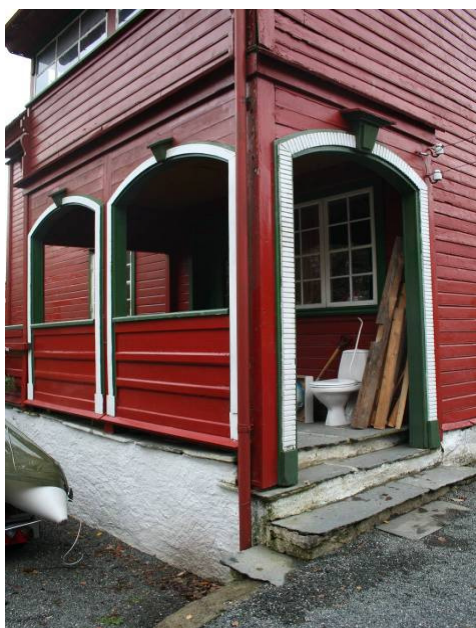
Huset er i nesten tre fulle etasjer i tillegg til en full kjeller med tydelige referanser til Finnegårdens profilerte dørportal i rødt, hvitt og grønt. Boligen er relativt stor, og virker samlet i formen. Det er verdt å merke seg den tydelige referansen til kjøpmennenes byarkitektur – Finnegården i dette tilfellet. Huset er trukket en meter utenfor grunnmuren mot øst, slik at den hviler på en søylerekke av tre. Dette har vært et mer framtrædende trekk ved huset tidligere, da det fremdeles var synlig fra veien og Nordåsvannet. To innebygde karnapper gir huset et mildere preg, og lange, sammenhengende vannbord bryter det store volumet.

Vurdering

Huset har høy arkitektonisk verneverdi blant annet som et godt og karakteristisk eksempel på Konow Lunds utstrakte bruk av referanser, i dette tilfelle til Finnegården.

Figur 94

Figur 95

Figur 96

Kråkenesveien 55

Adresse	Kråkenesveien 55
Gnr/ Bnr	19/59
Tegnet	1931
Byggeår	1931
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet

Lokalisert i sone 4, på bratt tomt ned mot Straumeveien.

Bygning

Dette er et klassisk Konow Lund -hus i trekonstruksjon, pusset mur og natursteinsmur. Huset er utformet med støttepillar, sprang i muren, vinduer som er trukket ut i hjørnene, saltak og skut. Fasaden er kledd med både vertikalt og horisontalt panel. Bygningen er plassert på en bratt og svært synlig tomt. Den ene kortfasaden som vender mot Nordåsvannet er den mest karakteristiske. Huset er smalt og slankt, men får likevel tyngde gjennom de skrå støttepillarene i gråsteinsfundamentet og den lett skrånede skorsteinen. Huset preges av gjenkjennelige funksjonalistiske trekk.

Vurdering

Dette er et av de mest karakteristiske husene i planområdet, og er samtidig et typisk Konow Lund hus. Det har enkelte fellestrekk med Kråkenesveien 43, "Villa Konow".

Huset har meget høy antikvarisk verneverdi, arkitektonisk verdi, samt autentisitetsverdi.

Figur 97

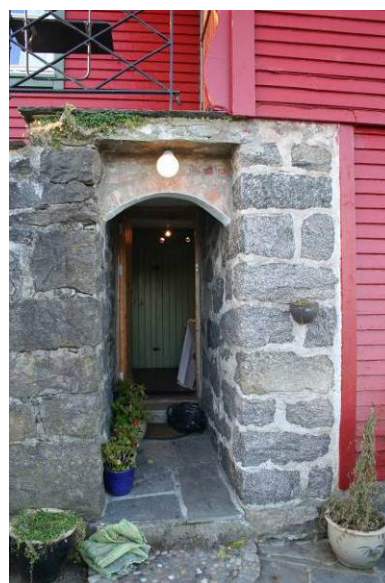
Kråkenesveien 63 og 65

Adresse	Kråkenesveien 63 og 65
Gnr/ Bnr	19/77 og 78
Tegnet	1936
Byggeår	1936
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet, bygning og vurdering

Lokalisert i sone 4. Dette er en tomannsbolig som åpner seg mot gaten i en U-form. De typiske Konow Lund-trekkene er lett synlige: ulike mønehøyder og takformer, materialkontrast mellom gråstein og liggende panel, samt sammensetning av ulike volumer. Huset er lite endret, og er dermed i besittelse av autentiske bygningsdeler. Huset har høy antikvarisk verneverdi.

Figur 98

Figur 99

Kråkenesveien 73

Adresse	Kråkenesveien 73
Gnr/ Bnr	19/ 30
Tegnet	1916
Byggeår	1916
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Beliggenhet, bygning og vurdering

Huset er lokalisert i sone 4. Kråkenesveien 73 fra 1916 er tegnet av Konow Lund. Fasaden prydes av bokstavene B.D., som sannsynligvis er eiers initialer. Huset har et unikt stilrepertoar typisk for hans tidligste fase. I denne fasen er husene kjennetegnet av en arkitektonisk utfoldelse hvor det ikke er spart på virkemidlene, selv om husene er små - en tendens som er tydelig allerede i Kråkenesveien 73 fra 1916. Det første Konow Lund gjør på Kråkenes etter debuten med nr. 73, er å tegne inn noen små endringer på nordsiden av skipsreder Christensens lyststed i nybarokk stil over veien - nr. 30 - i 1920. En merkverdighet er likheten mellom nordfasadene til nr. 30 og nr. 73, da den er betegnende for arkitektens virkemåte på denne tiden.

Huset har høy antikvarisk verneverdi.

Figur 100

Figur 101

Figur 102

Øvrige viktige anlegg

Disse er uten beskrivelse, men med foto av viktige elementer.

Kråkenesveien 77

Adresse	Kråkenesveien 77
Gnr/ Bnr	19/ 71
Tegnet	1935
Byggeår	1935
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Figur 103

Figur 104

Figur 105

Kråkenesveien 79

Adresse	Kråkenesveien 79
Gnr/ Bnr	19/ 54
Tegnet	1929
Byggeår	1929
Arkitekt	: Frederik Konow Lund

Figur 106

Figur 107

Figur 108

Bergveien 30

Adresse	Bergveien 30
Gnr/ Bnr	19/129
Tegnet	1946
Byggeår	1950
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Figur 109

Figur 110

Figur 111

Bergveien 34

Adresse	Bergveien 34
Gnr/ Bnr	19/134
Tegnet	1950
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Figur 112

Figur 113

Figur 114

Bergveien 39

Adresse	Bergveien 39
Gnr/ Bnr	19/191
Tegnet	1956
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Figur 115

Figur 116

Figur 117

Øvre Bergveien 17

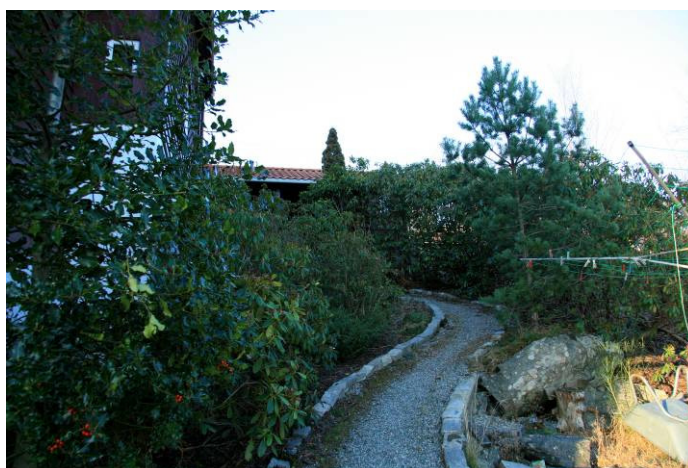
Adresse	Øvre Bergveien 17
Gnr/ Bnr	19/219
Tegnet	1965
Byggeår	1967
Arkitekt	Frederik Konow Lund

Figur 118

Figur 119

Figur 120

Fredete anlegg

Kråkenesveien 43

Adresse	Kråkenesveien 43
Gnr/Bnr	19/70
Byggeår	1935
Arkitekt	Frederik Konow Lund
Merknad	Fredet etter kml. §§ 15, 21 og 22.2

Beliggenhet

Lokalisert i sone 2 ligger huset i skrånende terreng mot sørøst, med utsikt over Nordåsvannet. Tomten består hovedsakelig av svaberg, omkranset av furutrær og ellers spredt beplantning. Bortsett fra noen enkle stier og et lite basseng nærmest huset har tomten preg av uberørt skogsterreng. Eiere har holdt hagen på en fremragende måte, slik at svaberget er godt synlig og man ser tydelig hvordan huset "vokser opp" av det grå berget. Adkomst på oppsiden av huset.

Figur 121

Bygning

Husets hovedform er rektangulær i lengdeaksen nord-øst/ sydvestlig retning. Huset er i to etasjer oppført i gråstein med enkelte partier i tre. Bygningen har en sluttet form som understrekes av et lite utbygg på vestsiden av huset med en kraftig skorstein oppført i hele utbyggets bredde. Bygningskroppen knyttes til bakken gjennom en kraftig støttepilar på den ene langsiden, som virker både dekorativt og konstruktivt som en forankring til det glatt, skrånede fjellet. Huset er plassert slik at første etasje delvis er bygget inn i terrenget, og terrassen mot vest har direkte forbindelse med husets andre etasje. Terrassen er bygget opp med brytning og pilarer av gråstein som fremhever sammenhengen mellom huset og terrenget.

Figur 122

Fasaden preges av et samspill mellom horisontale og vertikale linjer, mellom symmetriske og usymmetriske felt, og materialkontrast mellom rustikk gråstein og malt panel. Vinduene er dels store karnappvinduer, og dels små flatbuete vinduer innsatt i muren, for en stor del med blyinnfattede glass. Mot sydvest domineres fasaden av et stort blåmalt karnapp.

Figur 123

Et stort felt mot sydøst med liggende, rødmalt panel, er symmetrisk utformet med to store og ett lite vindu, mens fasaden for øvrig har en friere, asymmetrisk utforming. Inngangspartiet er utformet som et inntrukket felt i bindingsverk, med felter i teglstein og vinduer på hver side av døren.

Vurdering

Villa Konow regnes som Konow Lunds hovedverk og er beskrevet som "trolig en av de fornemste eneboliger oppført i Norge i det 20. århundre" (sitat fra Henrik von Achen).

Huset ble vedtaksfredet i 1992. Bygningen er et anlegg med store arkitektoniske kvaliteter både når det gjelder sammenhengen mellom huset og tomten og interiørenes presise utforming. Det er med sine varierte romvirkninger, tilpasning til terrenget og overbevisende forhold mellom helhet og detalj et eksempel på fremragende boligarkitektur. Materialbruk og plassering gir bygningen preg av å vokse opp fra fjellet, samtidig som den sluttete formen og fasadens utforming gir huset et monumentalt uttrykk. Både interiør- og eksteriørdetaljer preges av svært god materialkvalitet og håndverksmessig utførelse. Huset har også en stor grad av autenticitet i helhet så vel som detaljer, og er en av de best bevarte bygningene Konow Lund har tegnet.

Huset er et kulturminne av nasjonal verdi.

Figur 124

Kleiven 10

Adresse **Kleiven 10****Gnr/Bnr** **19/ 6****Byggeår** **1810**

Beliggenhet, bygning og vurdering

Lokalisert i sone 1. Gården Kråkenes i Fana ble ryddet i 1740 av Ola Pedersen, som en husmannsplass under Fjøsanger. Gården lå på nordre del av Kleiven, omtrent der Sophies Minde senere ble bygget. Gården ble utskilt som egen gård i 1809. Ved skifte etter Dankert Krohn og frue i 1809 ble Maria Krohn, brordatter av Dankert Krohn, eier av gården. Hun solgte i 1810 Kråkenes til Notarius publikus i Bergen, Johan Krefting. Samme år bygget han hovedhuset Sophies Minde, oppkalt etter hans datter. Huset er opprinnelig bygget som lyststed. Senere eier var skipskaptein Nils Bredal, som eide Kråkenes fra 1813 til ca. 1830. I 1935 kjøpte arkitekt Frederik Konow Lund Sophies Minde.

Bygningen er 20 meter lang og 4,5 meter bred og i 2 etasjer. Hovedinngangen er på oppsiden av huset, og hageanlegget ligger på framsiden, ned mot Nordåsvannet. Ornamentikk og originale skyvevinduer i engelsk stil er bevart.

Sophies Minde, som ligger i Kleiven 10, har nasjonal kulturminneverdi og ble fredet i 1924. Fra 2006 omfatter fredningen - i tillegg til hovedhuset - hageanlegget og eksteriøret til tre bestående bygg: potetkjeller/ jordkjeller, uthus (kjellerloftet) og vaskehus. Fredningen medfører forbud mot fradeling og bortfeste av eiendom, mot landskapsmessige inngrep i fredningsområdet, og mot riving av de bestående uthus og fasademessige inngrep som går utover vanlig vedlikehold. Formålet med fredningen er å bevare virkningen av hovedbygningen i miljøet ved å sikre at eksisterende uthus blir bevart og at det som er igjen av hageanlegget ikke blir stykket opp og bebygd med bolighus. For at hovedbygningen også i fremtiden skal kunne oppleves som lyststed, er det viktig at bygningen fortsatt får ligge fritt og beholde strandlinjen mot Nordåsvannet.

Litteraturliste

Arkivene etter Fredrik Konow Lund, Byarkivet i Bergen

Amundsen, Roald og Bøgh, Gran, *Bygg og Bo – boken om moderne hjem*, Bergen, As Sundt & Co, 1943

Brekke, Nils Georg/ Nordhagen, Per Jonas og Lexau, Siri Skjold, *Norsk arkitekturhistorie frå steinalder og bronsealder til det 21.hundreåret*, Oslo, Det Norske Samlaget, 2003

Findahl, Wenche, *Norsk modernistisk arkitektur – om funksjonalismen*, Oslo, Cappelens kunstfaglige bibliotek, 1996

En arkitekt morer seg, Bergen, Festtidsskrift til Fredrik Konow Lund i anledning 70-årsdagen 20.oktober 1959, 1959

Grønvold, Ulf (red), *Fredrik Konow Lund - Arkitekten som moret seg*, Oslo, Norsk Arkitekturforlag, 1989

Gunnarsjaa, Arne, *Arkitekturleksikon- 2.utgave 2007*, Trondheim, Abstrakt Forlag, 1999

Hostad, Erlend/ Indahl, Trond/ Stange, Espen Valand/ Torvanger, Åse Moe, *Hus i Bergen – særpreget i Bergen*, Bergen, Vigmostad og Bjørke, 2005

Indahl, Trond, "Grav der du står!", i *Årbok 2005 Fortidsminneforeningen*, Oslo, Fortidsminneforeningen, 2005

Lund, Nils Ole, *Nordic Architecture*, Århus, Arkitektens Forlag, 2008

Maciuka, John V, *Before the Bauhaus – Architecture, Politics and the German state*, New York, Cambridge University Press, 2005

Sørby, Hild, *Klar – ferdig – hus! Norske ferdighus gjennom tidene*, Stavanger, ad Notam Gyldendal, 1992

Wichmann, Siegfried, *Japonisme – the Japanese Influence on Western Art in the 19th and 20th Centuries*, London, Harmony Books, 1980

Vedlegg

Kart 1.1 Rektangelkart fra 1856-60

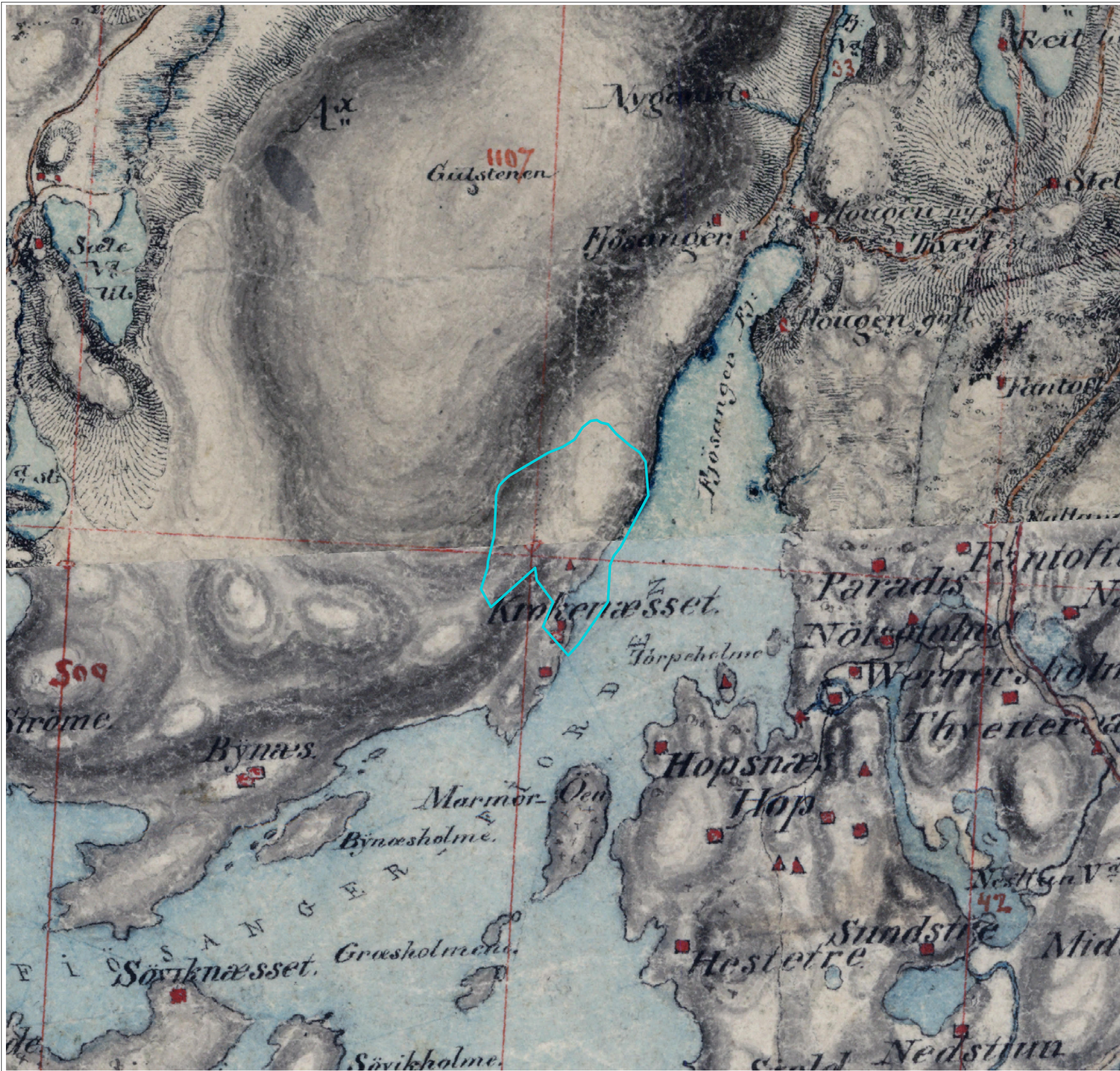
Kart 2.1 Områdeinndeling

Kart 2.2 Alder på bygg fordelt på soner

Kart 2.3 Arkitekter på Kråkenes

Kart 3.1 Kommunikasjonslinjer

Kart 4.1 Området og omtalte bygg

Kulturminnegrnlag for Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

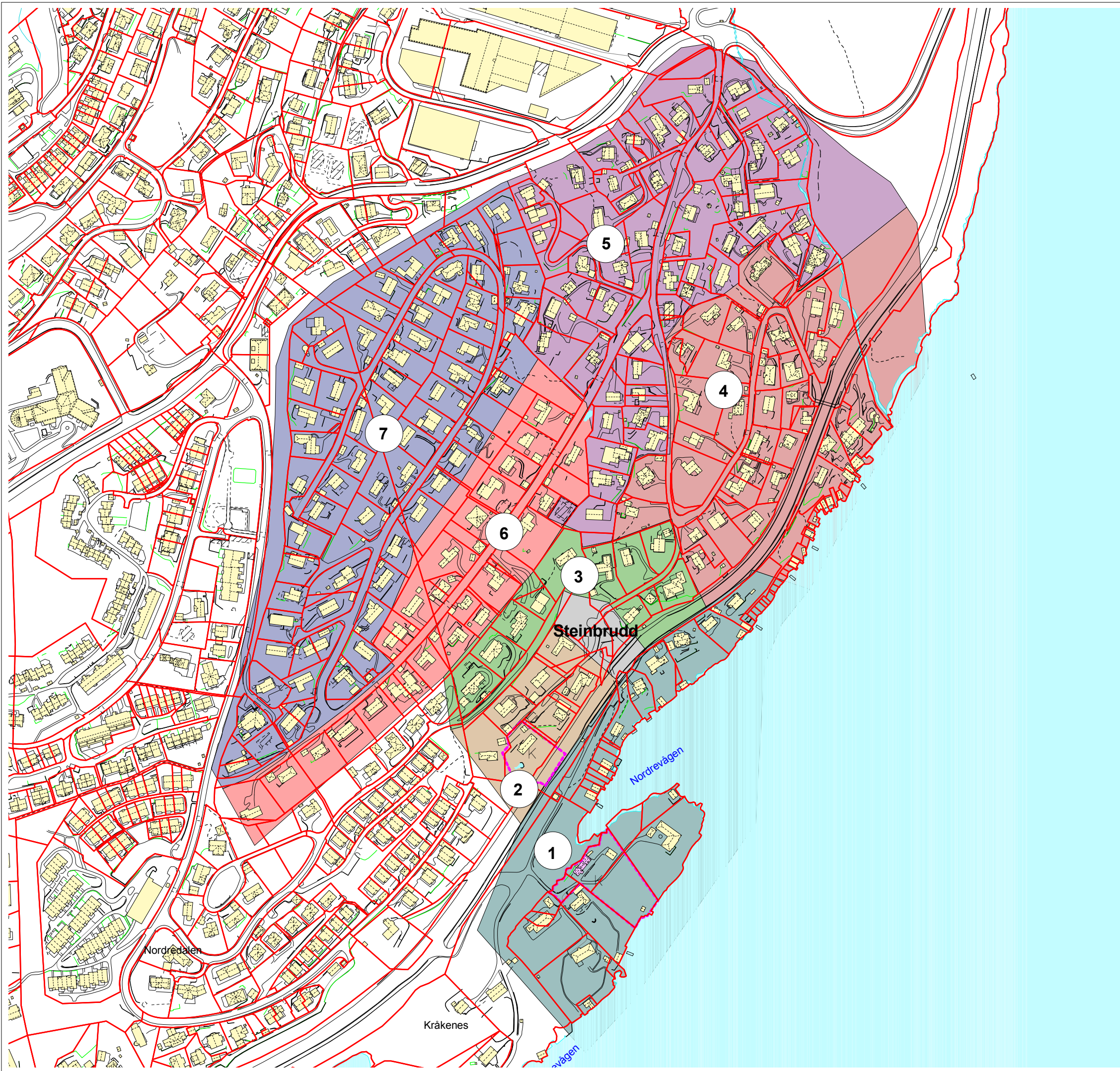
Rektangelkart fra 1856-60 viser gårder (røde firkanter) og husmannsplasser (røde trekkanter).

Topografi og tidlig historie

PlanID 63100000

Kart 1.1

Kulturminnegrnlag for Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

Områdeinndeling
Planområdet er delt inn i 7 soner

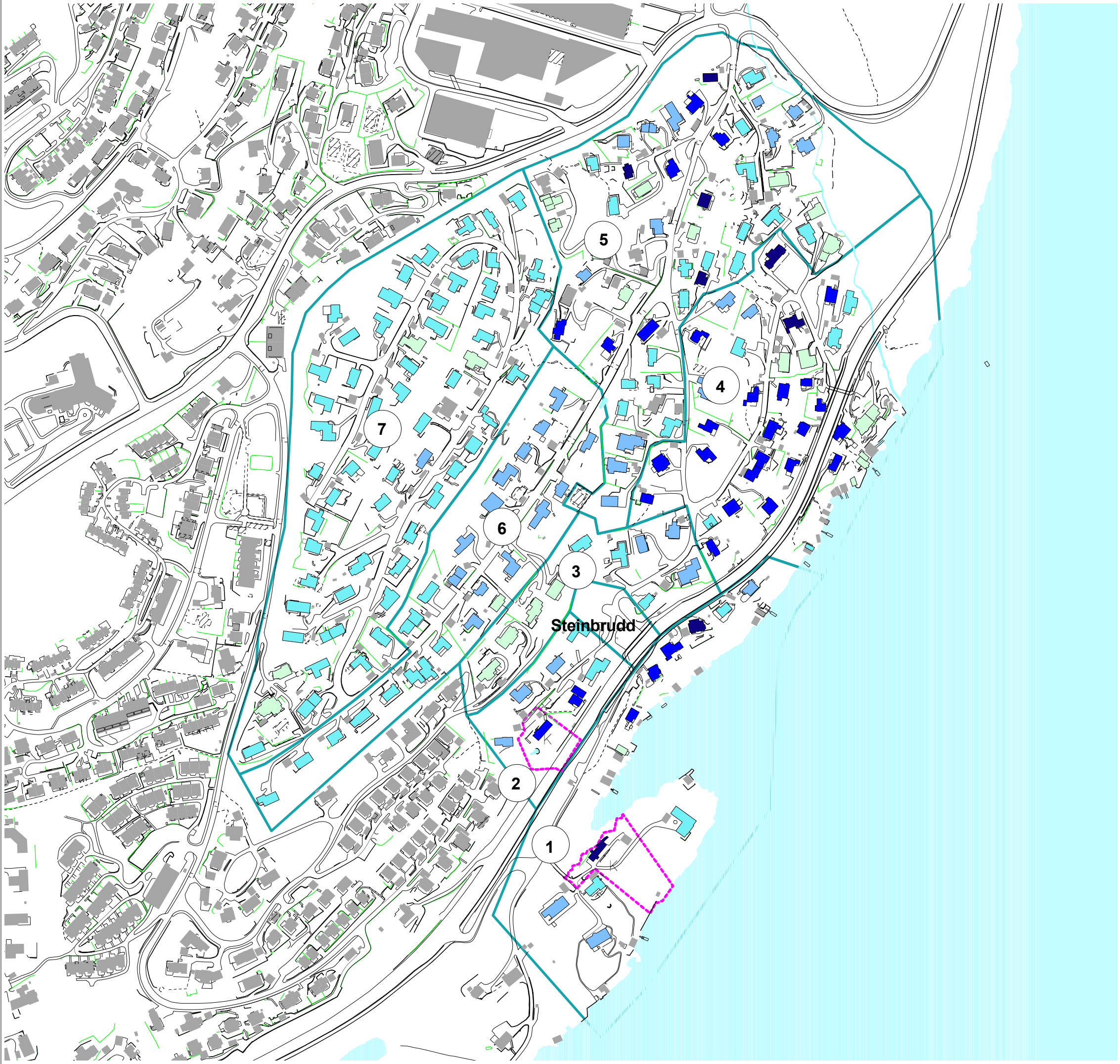
Bebyggelsesstrukturer: Områdeinndeling

PlanID 63100000

1:3500

Kart 2.1

Kulturminnegrunnlag for
Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

Bebyggelsesstrukturer: Alder

Kulturminnegrunnlag for Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

Arkitekter på Kråkenes

Det er lagt vekt på arkitektur fra Konow Lund og hans samtidige. De bygg som er merket "ikke vurdert" eller "ukjent" er relevante, men vi mangler opplysninger om disse.

	Egil Knoph		Ikke vurdert
	Egill Reimers jr		Ukjent
	Ferdighus		
	Frederik Konow Lund		
	Frederik Konow Lund's kontor		
	Frederik Konow Lund og B.Trumpy		
	Jon og Claus Lindstrøm		
	Sigurd Falch		
	Liseth		
	Ombygget gårdshus		

Bebyggelsesstrukturer: Arkitektur

Ortofoto fra 1951

Ortofoto fra 2009

Kulturminnegrunnlag for
Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

Kommunikasjonslinjer

Nåværende hovedvei langs Nordåsvatnet ble anlagt på slutten av 1800-tallet. Vegnettet i området er kraftig utbygget fra 1951 til i dag. Det eldste veifaret gikk mellom Fjøsanger gård og Kråkenes gård, dette er synlig på rektangelkartet fra 1856-60 (under).

Kommunikasjonslinjer

PlanID 63100000

1:5000

Kart 3.1

Kulturminnegrnlag for
Kråkenes

BERGEN KOMMUNE

Byantikvaren

- Kulturminne, fredet bygg
- Bebyggelse
- Enkeltojekt og anlegg
- Plangrense
- KulturminneGrense
- Kulturminne
- Forhistorisk kulturminne

Enkeltojekt og anlegg

PlanID 63100000

1:3500

Kart 4.1

Katalog: Sonedelt adresseliste med illustrasjoner

Sone 1

Kleiven 2: 1938. Bygningsnr 139418212.

Sone 1

Kleiven 2B: 1938. Bygningsnr
139418131. Sone 1

Kleiven 2C: 1938. Bygningsnr
139418182. Sone 1

Kleiven 2D: 1882. Bygningsnr
139417550. Sone 1

Kleiven 10: 1810. Bygningsnr 139417526.

Sone 1

Kleiven 12: 1975. Bygningsnr 139419847.

Sone 1

Kleiven 16: 1964. Bygningsnr 139417607.

Sone 1

Kleiven 18: 1950. Bygningsnr 139417534.

Sone 1

Kleiven 20: 1948. Bygningsnr 139417577.

Sone 1

Straumeveien 52: 1954. Bygningsnr
139418964. Sone 1

Straumeveien 52A: 1965. Bygningsnr
139419685. Sone 1

Sone 2

Kråkenesveien 33: 1964. Bygningsnr
139419367. Sone 2

Kråkenesveien 43: 1935. Bygningsnr
139417992. Sone 2

Kråkenesveien 35: 1956. Bygningsnr
139418425. Sone 2

Kråkenesveien 45: 1912. Bygningsnr
139417968. Sone 2

Kråkenesveien 37: 1956. Bygningsnr
139418409. Sone 2

Kråkenesveien 47: 1967. Bygningsnr
139418298. Sone 2

Kråkenesveien 41: 1959. Bygningsnr
139419944. Sone 2

Sone 3

Bergveien 34A: 1968. Bygningsnr
139419758. Sone 3

Bergveien 34B: 1987. Bygningsnr
9470751. Sone 3

Bergveien 34C: 1995. Bygningsnr
9552391. Sone 3

Kråkeneslien 42: 1997. Bygningsnr
9572414. Sone 3

Kråkeneslien 44: 2007. Bygningsnr
25177495. Sone 3

Kråkenesveien 25: 1959. Bygningsnr
139418379. Sone 3

Kråkenesveien 27: 1958. Bygningsnr
139418255. Sone 3

Kråkenesveien 29: 1963. Bygningsnr
139418921. Sone 3

Kråkenesveien 51: 1962. Bygningsnr
139419359. Sone 3

Kråkenesveien 53: 1941. Bygningsnr

9493727. Sone 3

Sone 4

Kråkenesveien 8: 1951. Bygningsnr
139418344. Sone 4

Kråkenesveien 18: 1938. Bygningsnr
139418174. Sone 4

Kråkenesveien 10: 1923. Bygningsnr
139417828. Sone 4

Kråkenesveien 19: 1936. Bygningsnr
139418069. Sone 4

Kråkenesveien 12: 1957. Bygningsnr
139417720. Sone 4

Kråkenesveien 20: 1929. Bygningsnr
139417879. Sone 4

Kråkenesveien 16: 1929. Bygningsnr
139417887. Sone 4

Kråkenesveien 23: 1937. Bygningsnr
139417704. Sone 4

Kråkenesveien 24: 1962. Bygningsnr
139417909. Sone 4

Kråkenesveien 44: 1971. Bygningsnr
139419839. Sone 4

Kråkenesveien 26: 1949. Bygningsnr
139418352. Sone 4

Kråkenesveien 46: 1966. Bygningsnr
9424547. Sone 4

Kråkenesveien 30: 1917. Bygningsnr
139714067. Sone 4

Kråkenesveien 55: 1931. Bygningsnr
139417925. Sone 4

Kråkenesveien 42: 1923. Bygningsnr
139419650. Sone 4

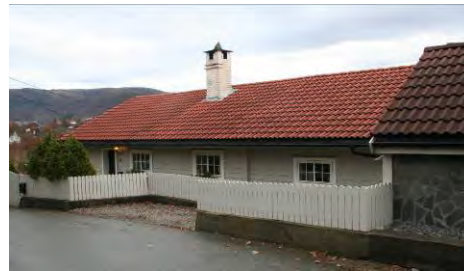
Kråkenesveien 57: 1963. Bygningsnr
139419324. Sone 4

Kråkenesveien 59: 1928. Bygningsnr
9458808. Sone 4

Kråkenesveien 67: 1932. Bygningsnr
139417933. Sone 4

Kråkenesveien 69: 1932. Bygningsnr
139418166. Sone 4

Kråkenesveien 61: 1928. Bygningsnr
139417852. Sone 4

Kråkenesveien 71: 1986. Bygningsnr
9435557. Sone 4

Kråkenesveien 63: 1936. Bygningsnr
139418107. Sone 4 *Tomannsbolig*

Kråkenesveien 65: 1936. Bygningsnr
139418085. Sone 4 *Tomannsbolig*

Kråkenesveien 73: 1916. Bygningsnr
139417666. Sone 4

Kråkenesveien 75: 1987. Bygningsnr
9466096. Sone 4

Straumeveien 44: 1932. Bygningsnr
139418123. Sone 4

Kråkenesveien 77: 1935. Bygningsnr
139418018. Sone 4

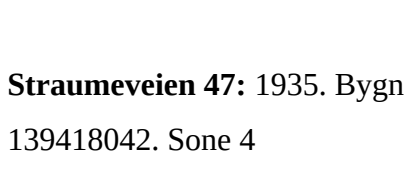
Straumeveien 45: 1936. Bygningsnr
139418050. Sone 4

Kråkenesveien 79: 1929. Bygningsnr
139417860. Sone 4

Straumeveien 46: 1939. Bygningsnr
139417941. Sone 4

Straumeveien 47: 1935. Bygningsnr
139418042. Sone 4

Straumeveien 42A: 1983. Bygningsnr
9423753. Sone 4

Straumeveien 42B: 1983. Bygningsnr
139419952. Sone 4

Sone 5

Bergveien 1: 1919. Bygningsnr
139417836. Sone 5

Bergveien 5: 1938. Bygningsnr
139418247. Sone 5

Bergveien 2: 1971. Bygningsnr
139418336. Sone 5

Bergveien 6: 1947. Bygningsnr
139418514. Sone 5

Bergveien 3: 1934. Bygningsnr 9443320.
Sone 5

Bergveien 7: 1952. Bygningsnr
139418239. Sone 5. *Tomannsbolig*

Bergveien 9: 1952. Bygningsnr
139418905. Sone 5. *Tomannsbolig*

Bergveien 4: 1957. Bygningsnr
139418506. Sone 5

Bergveien 10: 1985. Bygningsnr 9443355.
Sone 5

Bergveien 13: 1890. Bygningsnr 139417593. Sone 5

Bergveien 11: 1950. Bygningsnr 139418794. Sone 5

Bergveien 13A: 1964 Bygningsnr 139419618. Sone 5

Bergveien 11A: 1961. Bygningsnr 139419049. Sone 5

Bergveien 13B: 2000. Bygningsnr 20755601. Sone 5

Bergveien 12A: 1965. Bygningsnr 139417496. Sone 5

Bergveien 14A: 1977. Bygningsnr 139419901. Sone 5

Bergveien 14B: 1926. Bygningsnr
139417798. Sone 5

Bergveien 17: 1955. Bygningsnr
139419065. Sone 5

Bergveien 15: 1938. Bygningsnr
139418220. Sone 5

Bergveien 18: 1971. Bygningsnr
139419812. Sone 5

Bergveien 16: 1910. Bygningsnr
139417615. Sone 5

Bergveien 19: Eldre, 1800- tall?
Bygningsnr 9498389. Sone 5

Bergveien 16B: 2005. Bygningsnr
23643278. Sone 5

Bergveien 19G: 2008. Bygningsnr
23680505. Sone 5

Bergveien 19H: 2006. Bygningsnr
23650126. Sone 5

Bergveien 19J: 2006. Bygningsnr
23647567. Sone 5

Bergveien 19K: 2006. Bygningsnr
23649969. Sone 5

Bergveien 25: 1939. Bygningsnr
139418158. Sone 5

Bergveien 20A: 1973. Bygningsnr
139417631. Sone 5

Bergveien 26: 1931. Bygningsnr
139417895. Sone 5

Bergveien 21: 1995. Bygningsnr 9547614.
Sone 5

Bergveien 27: 1938. Bygningsnr
139418026. Sone 5

Bergveien 21A: 1953. Bygningsnr
139418883. Sone 5

Bergveien 23: Nyere, 2006? Bygningsnr
13941572. Sone 5

Bergveien 28: 1965. Bygningsnr
139417771. Sone 5

Kråkenesveien 5: 1969. Bygningsnr
139419782. Sone 5

Bergveien 32B: 2010. Bygningsnr
25190971. Sone 5

Kråkenesveien 6: 1971. Bygningsnr
139417755. Sone 5

Kråkenesveien 3: 1960. Bygningsnr
139418956. Sone 5

Kråkenesveien 7:? Bygningsnr 9462813.
Sone 5

Kråkenesveien 4: 1916. Bygningsnr
139419928. Sone 5

Kråkenesveien 9: 1963. Bygningsnr
9504249. Sone 5

Kråkenesveien 11: 1968. Bygningsnr
139419332. Sone 5

Kråkenesveien 28: 1967. Bygningsnr
139419634. Sone 5

Kråkenesveien 32: 1967. Bygningsnr
139417690. Sone 5

Kråkenesveien 13: 1950. Bygningsnr
139418727. Sone 5

Kråkenesveien 34: 1967. Bygningsnr
139419723. Sone 5

Kråkenesveien 15: 1950. Bygningsnr
139418700. Sone 5 (*horisontaldelt
tomannsbolig*)

Kråkenesveien 36: 1965. Bygningsnr
139824385. Sone 5

Kråkenesveien 17: 1953. Bygningsnr
139418697. Sone 5 (*boligbygg 6
boenheter*)

Kråkenesveien 36B: 2006. Bygningsnr
23651548. Sone 5

Kråkenesveien 38: 1987. Bygningsnr
9470778. Sone 5

Øvre Kråkenes 18: 1948. Bygningsnr
139418328. Sone 5

Øvre Kråkenes 20: 1949. Bygningsnr
139418492. Sone 5

Sone 6

Bergveien 29: 1947. Bygningsnr
139418476. Sone 6

Bergveien 32: 1947. Bygningsnr
139418611. Sone 6

Bergveien 30: 1950. Bygningsnr
139418441. Sone 6

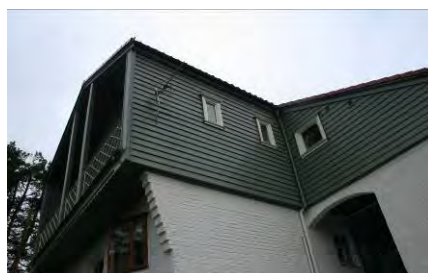
Bergveien 33: 1951. Bygningsnr
139418646. Sone 6

Bergveien 31: 1955. Bygningsnr
139418581. Sone 6

Bergveien 34: 1950. Bygningsnr
139418530. Sone 6

Bergveien 35: 1955. Bygningsnr
139418565. Sone 6

Bergveien 36: 1955. Bygningsnr
139418549. Sone 6

Bergveien 39: 1959. Bygningsnr
139419006. Sone 6

Bergveien 37: 1948. Bygningsnr
139418670. Sone 6

Bergveien 40: 1955. Bygningsnr
139418913. Sone 6

Bergveien 38A: 1994. Bygningsnr
9539050. Sone 6

Bergveien 42: 1967. Bygningsnr
139422759. Sone 6

Bergveien 38B: 1950. Bygningsnr
139418751. Sone 6

Bergveien 43: 1957. Bygningsnr
139419022. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 43A: 1957. Bygningsnr
139419960. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 44: 1967. Bygningsnr
139422740. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 44A: 1967. Bygningsnr
139422937. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 45: 1965. Bygningsnr
139422597. Sone 6

Bergveien 46: 1969. Bygningsnr
139422732. Sone 6

Bergveien 47: 1965. Bygningsnr
139422619. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 47A: 1965. Bygningsnr
139714040. Sone 6 *Tomannsbolig*

Bergveien 48: 1971. Bygningsnr
139422724. Sone 6

Bergveien 50: 1972. Bygningsnr
139422694. Sone 6

Bergveien 52: 1972. Bygningsnr
139422945. Sone 6

Bergveien 54: 1974. Bygningsnr
139423003. Sone 6

Sone 7

Bergveien 49: 1966. Bygningsnr
139422546. Sone 7

Bergveien 57: 1987. Bygningsnr 9462430.
Sone 7

Bergveien 51: 1965. Bygningsnr
139422503. Sone 7

Bergveien 59: 1971. Bygningsnr
139422880. Sone 7

Kråkenesdalen 20: 1988. Bygningsnr
9471146. Sone 7

Øvre Bergveien 4: 1966. Bygningsnr
139422473. Sone 7

Bergveien 53: 1966. Bygningsnr
139422481. Sone 7 *Tomannsbolig*

Bergveien 53A: 1966. Bygningsnr
139422635. Sone 7 *Tomannsbolig*

Øvre Bergveien 5: 1966. Bygningsnr
9445897. Sone 7

Øvre Bergveien 6: 1965. Bygningsnr
139422112. Sone 7 *Tomannsbolig*

Øvre Bergveien 6A: 1965. Bygningsnr
139422686. Sone 7 *Tomannsbolig*

Øvre Bergveien 8: 1966. Bygningsnr
139422449. Sone 7

Øvre Bergveien 9: 1965. Bygningsnr
139422589. Sone 7

Øvre Bergveien 6B: 1966. Bygningsnr
139422465. Sone 7

Øvre Bergveien 10: 1966. Bygningsnr
139422414. Sone 7

Øvre Bergveien 6C: 1966. Bygningsnr
139422457. Sone 7

Øvre Bergveien 10B: 1965. Bygningsnr
139422422. Sone 7

Øvre Bergveien 7: 1965. Bygningsnr
139422562. Sone 7

Øvre Bergveien 10C: 1966. Bygningsnr
139422392. Sone 7

Øvre Bergveien 15: 1965. Bygningsnr
139419103. Sone 7

Øvre Bergveien 11: 1969. Bygningsnr
139419057. Sone 7

Øvre Bergveien 16: 1967. Bygningsnr
139422309. Sone 7

Øvre Bergveien 13: 1965. Bygningsnr
139419073. Sone 7

Øvre Bergveien 17: 1966. Bygningsnr
139419294. Sone 7

Øvre Bergveien 14: 1966. Bygningsnr
139422325. Sone 7

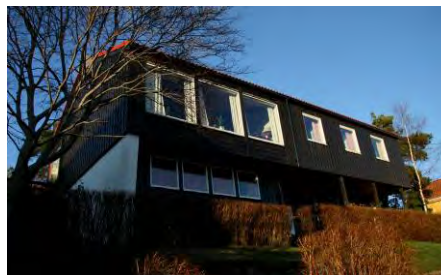
Øvre Bergveien 18: 1960. Bygningsnr
139419162. Sone 7

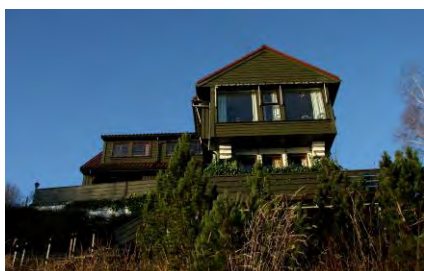
Øvre Bergveien 20: 1965. Bygningsnr
139419170. Sone 7

Øvre Bergveien 24: 1965. Bygningsnr
139419219. Sone 7

Øvre Bergveien 21: 1967. Bygningsnr
139419138. Sone 7

Øvre Bergveien 26: 1998. Bygningsnr
9577343. Sone 7

Øvre Bergveien 22: 1976. Bygningsnr
139419197. Sone 7

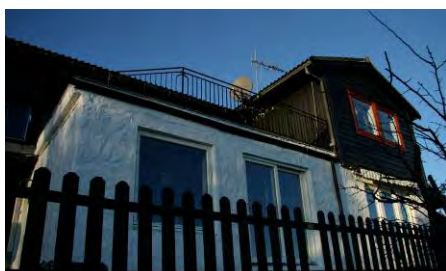

Øvre Bergveien 27: 1965. Bygningsnr
139419308. Sone 7

Øvre Bergveien 23: 1965. Bygningsnr
139419715. Sone 7 *Tomannsbolig*

Øvre Bergveien 25: 1965. Bygningsnr
139418417. Sone 7 *Tomannsbolig*

Øvre Bergveien 28: 1965. Bygningsnr
139419235. Sone 7

Øvre Bergveien 30: 1965. Bygningsnr
139419243. Sone 7

Øvre Bergveien 34: 1965. Bygningsnr
139419391. Sone 7

Øvre Bergveien 31: 1970. Bygningsnr
139418999. Sone 7

Øvre Bergveien 35: 1965. Bygningsnr
139419456. Sone 7

Øvre Bergveien 32: 1970. Bygningsnr
139419278. Sone 7

Øvre Bergveien 36: 1970. Bygningsnr
139419405. Sone 7

Øvre Bergveien 33: 1965. Bygningsnr
139419448. Sone 7

Øvre Bergveien 37: 1966. Bygningsnr
139419421. Sone 7

Øvre Bergveien 38: 1969. Bygningsnr
139419596. Sone 7

Øvre Bergveien 42: 1965. Bygningsnr
139419529. Sone 7

Øvre Bergveien 39: 1966. Bygningsnr
139419588. Sone 7

Øvre Bergveien 43: 1965. Bygningsnr
139419502. Sone 7

Øvre Bergveien 40: 1965. Bygningsnr
139419553. Sone 7

Øvre Bergveien 44: 1983. Bygningsnr
9417850. Sone 7

Øvre Bergveien 41: 1969. Bygningsnr
139419545. Sone 7

Øvre Bergveien 45: 1965. Bygningsnr
139422147. Sone 7

Øvre Bergveien 46: 1966. Bygningsnr
139419480. Sone 7

Øvre Bergveien 50: 1966. Bygningsnr
139422260. Sone 7

Øvre Bergveien 47: 1966. Bygningsnr
139422139. Sone 7

Øvre Bergveien 51: 1965. Bygningsnr
139422198. Sone 7

Øvre Bergveien 48: 1965. Bygningsnr
139419464. Sone 7

Øvre Bergveien 52: 1967. Bygningsnr
139422287. Sone 7

Øvre Bergveien 49: 1965. Bygningsnr
139422163. Sone 7

Øvre Bergveien 53: 1967. Bygningsnr
139422228. Sone 7

Øvre Bergveien 54: 1965. Bygningsnr
9471316. Sone 7

Øvre Bergveien 58: 1965. Bygningsnr
139422376. Sone 7

Øvre Bergveien 55: 1966. Bygningsnr
9454136. Sone 7

Øvre Bergveien 56: 1966. Bygningsnr
139422341. Sone 7

Øvre Bergveien 57: 1966. Bygningsnr
139422244. Sone 7

